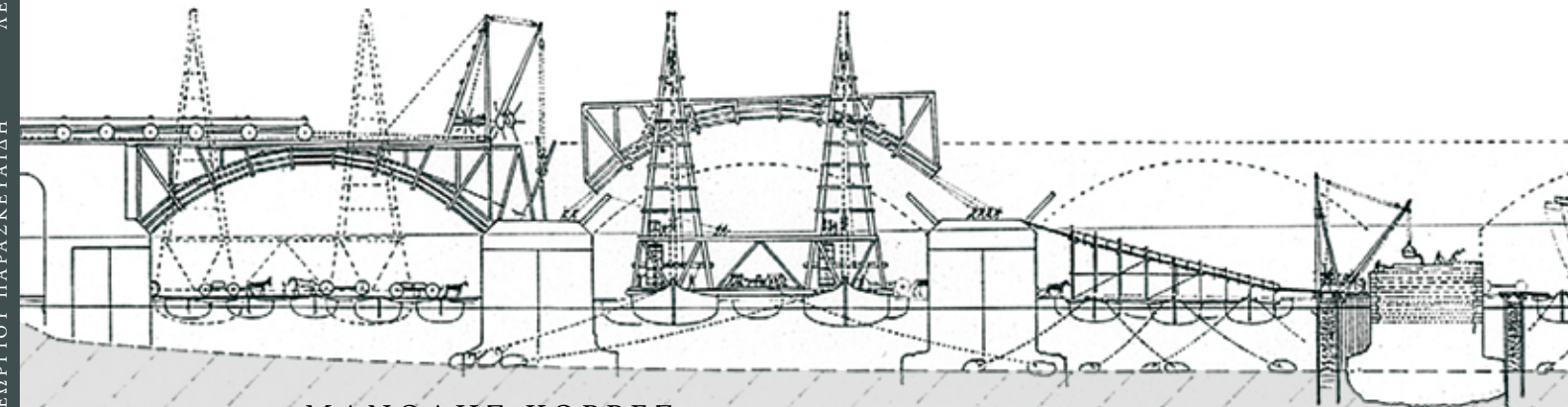

Πανεπιστήμιο
Κύπρου

ΤΕΤΑΡΤΗ ΕΤΗΣΙΑ ΔΙΑΛΕΞΗ ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗ

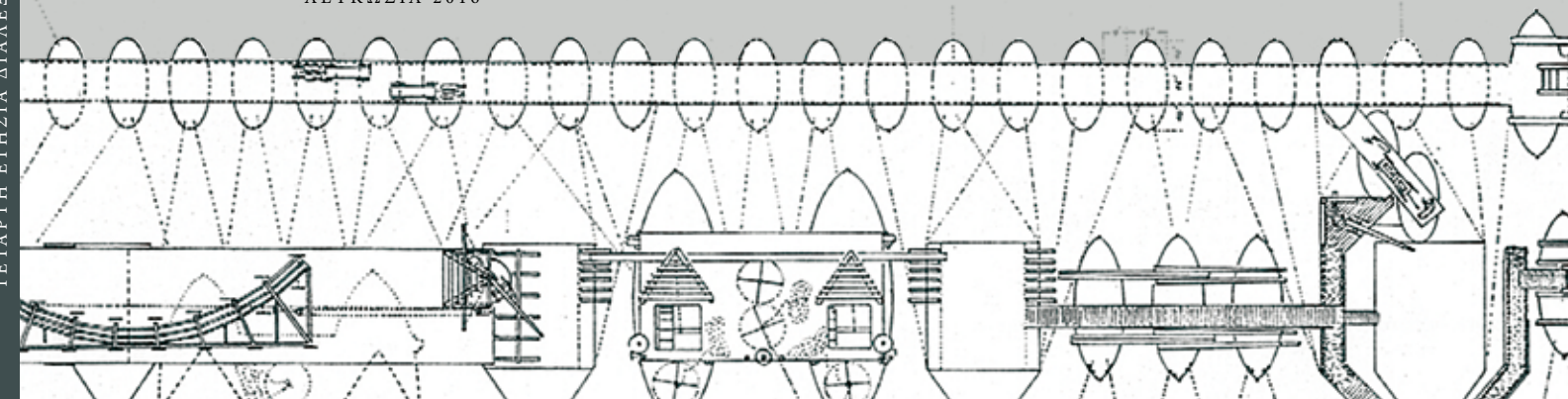
ΜΑΝΟΛΗΣ ΚΟΡΡΕΣ

Καθηγητής στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ)

Δρ Αρχιτέκτων-Μηχανικός, Dr.Ph. h.c. FU Berlin

Η γιγάντια τραϊάνεια γέφυρα του Δούναβη, έργον του Απολλοδώρου

ΛΕΥΚΩΣΙΑ 2016

Η τέταρτη ετήσια διάλεξη εις μνήμην Γεώργιου Παρασκευαΐδη
έλαβε χώρα την Παρασκευή, 16 Οκτωβρίου 2015,
στην Αίθουσα Τελετών του Πανεπιστημίου Κύπρου

Περιεχόμενα

- 4 Σκεπτικό
- 6 Βιογραφικό του Γεώργιου Παρασκευαΐδη
- 10 Χαιρετισμός του Πρύτανη του Πανεπιστημίου Κύπρου, Καθηγητή Κωνσταντίνου Χριστοφίδη
- 18 Χαιρετισμός του κ. Ευθύβουλου Παρασκευαΐδη, εκ μέρους της οικογένειας Παρασκευαΐδη
- 22 Παρουσίαση του ομιλητή από τον Λέκτορα Αιμίλιο Μιχαήλ,
Τμήμα Αρχιτεκτονικής, Πανεπιστήμιο Κύπρου
- 28 Ομιλία του Καθηγητή Μανόλη Κορρέ, Καθηγητή στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ),
Δρ. Αρχιτέκτονα - Μηχανικό, Dr.Ph. h.c. FU Berlin
- 46 Απονομή του ετήσιου βραβείου αρχιτεκτονικής εις μνήμην Γεώργιου Παρασκευαΐδη,
ως ταξιδιωτική υποτροφία
- 51 Απόδοση τιμής στα μέλη της Συμβουλευτικής Επιτροπής του Τμήματος Αρχιτεκτονικής
- 52 Συνεντεύξη του Καθηγητή Μανόλη Κορρέ στο περιοδικό “Συνθέσεις”

Σκεπτικό

Με γνώμονα το πολυσήμαντο και εξαιρετο έργο του αείμνηστου Γεώργιου Παρασκευαΐδη και κατόπιν συνεννόησης με την οικογένειά του, το Πανεπιστήμιο Κύπρου αποφάσισε τη θεσμοθέτηση ετήσιας εκδήλωσης εις μνήμην του.

Υπεύθυνο για τη διοργάνωση της ετήσιας διάλεξης έχει οριστεί το Γραφείο Εκδηλώσεων του Τομέα Προώθησης και Προβολής στην Πρυτανεία του Πανεπιστημίου Κύπρου, σε συνεργασία με το Τμήμα Αρχιτεκτονικής της Πολυτεχνικής Σχολής και την οικογένεια Παρασκευαΐδη.

Κατά τη διάλεξη θα απονέμεται βραβείο εις μνήμην του Γεώργιου Παρασκευαΐδη.

Η Σύγκλητος του Πανεπιστημίου Κύπρου ενέκρινε ομόφωνα τη διοργάνωση ετήσιας διάλεξης εις μνήμην του Γεώργιου Παρασκευαΐδη στη Συνεδρία με αριθμό 30/2011, τη 13η Δεκεμβρίου 2011 (θέμα: 11.3).

Βιογραφικό του Γεώργιου Παρασκευαΐδη

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗΣ

Φιλόπατρις, εργατικός, διορατικός, μετριοπαθής, δημιουργικός, πολυμαθής, φιλάνθρωπος, απλός και ανθρώπινος είναι μερικά από τα χαρακτηριστικά που συνθέτουν την πολυσχιδή προσωπικότητα του «Γώγου», όπως επικράτησε όλοι να τον φωνάζουν.

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1916, όταν ο πατέρας του, Ευθύβουλος Παρασκευαΐδης, σπούδαζε ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και παντρεύτηκε τη νεαρή Ιταλίδα Μαριέττα. Αποφοίτησε αριστούχος από το Παγκύπριο Γυμνάσιο. Σπούδασε αρχιτεκτονική στο Πολυτεχνείο του Μιλάνου στην Ιταλία και ολοκλήρωσε τις σπουδές του με πολλές δυσκολίες, λόγω της έναρξης του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Επιστρέφει στην Κύπρο και με διορατικότητα βλέπει πως δεν μπορεί να εργαστεί ως αρχιτέκτονας, λόγω του πολέμου. Δημιουργεί μια μικρή εργοληπτική εταιρεία και αναλαμβάνει διάφορα στρατιωτικά έργα που έφτιαχναν οι Βρετανοί στο νησί. Στην πορεία του ο ίδιος ποτέ δεν δήλωνε αρχιτέκτονας, αλλά «ένας απλός εργολάβος».

Το 1941 γνωρίζεται με τον νεαρό έμπορο Στέλιο Ιωάννου, με τον οποίο δημιουργούν έναν κατασκευαστικό συνεταιρισμό και αναλαμβάνουν διάφορα στρατιωτικά έργα. Το 1946 τον ενέγραψαν ως Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης, με την επωνυμία «Ιωάννου & Παρασκευαΐδης Λτδ» (J&P), κατορθώνοντας μέσα σε λίγα χρόνια να εδραιώσουν την J&P ως ένα διεθνή εργοληπτικό κολοσσό που προβάλλει την Κύπρο διεθνώς. Το 1959 παντρεύεται τη Θέλμα Λεωνίδου Φράγκου. Αποκτούν τρία παιδιά: Τον Ευθύβουλο, πολιτικό μηχανικό, τη Λεώνη, αρχιτέκτονα και τη Χριστίνα, η οποία σπούδασε διοίκηση επιχειρήσεων.

ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΟΣ

Ευαίσθητος στον ανθρώπινο πόνο και τη δυστυχία, ιδρύει με τη σύζυγό του το φιλανθρωπικό ίδρυμα «Γεωργίου και Θέλμας Παρασκευαΐδη» με στόχο την ενίσχυση άπορων Κυπρίων σε θέματα υγείας, σπουδών και τη διατήρηση της πολιτιστικής και αρχιτεκτονικής κληρονομιάς του νησιού. Το Ίδρυμα είναι συνδεδεμένο με το «Shriners Hospital» του Springfield Μασαχουσέτης των ΗΠΑ, στο οποίο προωθούνται και χειρουργούνται εντελώς δωρεάν παιδιά κάτω των 18 ετών για σοβαρές ορθοπεδικές παθήσεις και

περιπτώσεις σοβαρών εγκαυμάτων, καθώς και με το «Children's Heart Fund Hospital» στη Μινεάπολη των ΗΠΑ, όπου χιλιάδες Κυπριόπουλα μπορούν να λάβουν δωρεάν ιατρικές συμβουλές και θεραπευτική αγωγή. Παράλληλα ιδρύει το «Παρασκευαϊδείο Χειρουργικό και Μεταμοσχευτικό Ίδρυμα», το οποίο στα 25 χρόνια λειτουργίας του είχε πραγματοποιήσει περισσότερες από 1.000 μεταμοσχεύσεις νεφρών.

Αγοράζει στην Αθήνα το σπίτι που γεννήθηκε, στην οδό Μεθώνης 11, το αναπαλαιώνει και στεγάζει εκεί το «Πολιτιστικό Κέντρο Κύπρου», το οποίο εμπλουτίζει με πλούσιο φωτογραφικό, ηλεκτρονικό υλικό, αρχαία βιβλία μεγάλης αξίας, ιστορικούς χάρτες και ό,τι άλλο σχετίζεται με την Κύπρο, ώστε ο επισκέπτης να μπορεί να μελετά και να ενημερώνεται για την ιστορία του νησιού.

ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΣ

Λάτρης του αρχαίου πολιτισμού και της Ελλάδας, πίστευε ότι η ανθρωπότητα οφείλει πάρα πολλά στον αρχαίο και νέο ελληνικό πολιτισμό και δεν έχανε ευκαιρία να το τονίζει όπου βρεθεί. Γίνεται ο καλύτερος πρεσβευτής του κυπριακού προβλήματος. Διατηρεί στενές φιλικές σχέσεις με τους Πρόεδρους της Αμερικής Ρόναλντ Ρήγκαν, Τζίμι Κάρτερ, Μπιλ Κλίντον, με πολλούς γερουσιαστές και πολιτικούς των ΗΠΑ, εκπροσώπους των Ελλήνων και Κυπρίων Αποδήμων ΑΧΕΠΑ και ΧΑΝΑΚ, τους οποίους συνεχώς ενημερώνει για την τουρκική εισβολή και την καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Διατηρεί πολύ καλές σχέσεις με αξιωματούχους, σεΐχηδες, αρχηγούς κρατών της Μέσης Ανατολής και του Αραβικού Κόλπου και σε πολλές περιπτώσεις μεσολάβησε για τη θετική τους υποστήριξη στο κυπριακό πρόβλημα.

Κατά καιρούς του προσφέρθηκαν πολιτικά αξιώματα, τα οποία ποτέ δεν αποδέχθηκε. Υποστήριξε ότι προσφέρει πολύ περισσότερα στην πατρίδα με την εργοδότηση χιλιάδων Κυπρίων στο εξωτερικό και την εκστρατεία που κάνει για την κοινοποίηση και προώθηση του κυπριακού προβλήματος.

ΤΙΜΗΤΙΚΕΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ

Για την πολυσχιδή κοινωνική δράση του έχει τιμηθεί με πολλές διακρίσεις εκ των οποίων οι κυριότερες είναι: «The Order of the British Empire» από τη Βασίλισσα της Αγγλίας Ελισάβετ II, «The Order of Oman»,

από τον Σουλτάνο Qaboos του Ομάν, το μετάλλιο του Αγίου Παύλου από τον Αρχιεπίσκοπο Βορείου και Νοτίου Αμερικής Ιάκωβο, το μετάλλιο Αγίου Μάρκου από τον Πάπα, τον Τίμιο Σταυρό της Αρχιεπισκοπής Θυατείρων και Μεγάλης Βρετανίας από τον Αρχιεπίσκοπο Γρηγόριο. Έχει ανακηρυχθεί ως «Άρχων του Οικουμενικού Πατριαρχείου της Κωνσταντινουπόλεως», Επίτιμος Δημότης Λευκωσίας, «Fellow» του King's College University του Λονδίνου, «Ανώτερος Ταξίαρχης του Τάγματος του Φοίνικος» από τον Πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας Κωστή Στεφανόπουλο, ενώ του έχει απονεμηθεί και το «Μετάλλιο της Πόλεως των Αθηνών», το «Χρυσό Μήλο» από τον Δήμαρχο της Νέας Υόρκης, το «Μετάλλιο Εξάιρετης Προσφοράς» - ανώτατη διάκριση της Κυπριακής Δημοκρατίας - από τον Πρόεδρο Γλαύκο Κληρίδη, το παράσημο «Grande Ufficiale» της Ιταλικής Δημοκρατίας, και το «Μέγα Χρυσούν Παράσημο του Αποστόλου Βαρνάβα» - ανωτάτη διάκριση της Εκκλησίας της Κύπρου - για τη μεγάλη προσφορά του προς την Εκκλησία και την Πατρίδα.

Απεβίωσε στο Λονδίνο στις 5 Δεκεμβρίου 2007, σε ηλικία 91 ετών και έχοντας πλήρη διαύγεια. Η κηδεία του έγινε στη Λευκωσία, από τον Ιερό Ναό Παναγίας Ευαγγελίστριας και την τέλεσε ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Χρυσόστομος Β'. Παρέστη σύσσωμη η πολιτική ηγεσία και πλήθος κόσμου.

Χαιρετισμός του Πρύτανη

του Πανεπιστημίου Κύπρου, Καθηγητή Κωνσταντίνου Χριστοφίδη

Ο Καθηγητής Κωνσταντίνος Χριστοφίδης, Πρύτανης

Εκλεκτοί προσκεκλημένοι,

Σας καλωσορίζω στο Πανεπιστήμιο Κύπρου, και στην τέταρτη ετήσια διάλεξη εις μνήμην του Γεώργιου Παρασκευαΐδη. Η καθιέρωση της διάλεξης σε ετήσια βάση αποτελεί τον καλύτερο τρόπο απόδοσης τιμής σε έναν οραματιστή άνθρωπο, σε ένα παράδειγμα προσφοράς στον τόπο και την κοινωνία.

Ιδιαίτερα όμως, θα ήθελα να χαιρετίσω την παρουσία της συζύγου του Γεώργιου Παρασκευαΐδη. Κυρία Θέλιμα Παρασκευαΐδου, εκ μέρους της Συγκλήτου, θα ήθελα να σας εκφράσω τη βαθιά μας εκτίμηση. Χαιρόμαστε πολύ που είστε απόψε μαζί μας.

Κυρίες και κύριοι,

Ο Γεώργιος Παρασκευαΐδης, χαρισματικός και αποτελεσματικός, αποτελεί υπόδειγμα ηγέτη. Υπόδειγμα ανθρώπου που εμπνέει την κοινωνία μας να παραμένει ενεργή και δημιουργική. Η πολυδιάστατη δράση του, κοινωνική και επιχειρηματική, αποτελεί κινητήρια δύναμη για την κοινωνία, καθώς το ανήσυχο πνεύμα του καλεί όλους εμάς σε εγρήγορση.

Στις μέρες μας, τέτοια πρότυπα χρειαζόμαστε. Ανθρώπους που να μας θυμίζουν ότι σε δύσκολες συνθήκες η τόλμη και η πίστη στις ικανότητές μας αποτελούν εφόδια ανεκτίμητης αξίας και δύναμης.

Κυρίες και Κύριοι,

Αγαπητές φοιτήτριες και αγαπητοί φοιτητές,

Σήμερα έχουμε την τιμή να φιλοξενούμε στο Πανεπιστήμιό Κύπρου τον Καθηγητή Μανόλη Κορρέ. Δεν θα μπορούσα να μην συνδέσω τη διάλεξη του κ. Κορρέ για το «τολμηρό» έργο του Απολλοδώρου, με τα έργα της J&P, της εταιρείας κολοσσού που εδραίωσαν ο Γεώργιος Παρασκευαΐδης και ο Στέλιος Ιωάννου, αλλά και με την προσπάθεια του ίδιου του Πανεπιστημίου για την οικοδόμηση της «Πόλης της Γνώσης».

Όπως σημειώνει ο Καθηγητής Μανόλης Κορρές, για την κατασκευή μεγάλων δημόσιων έργων απαιτείται,

Από αριστερά η κα Λεώνη Μαυρονικόλα - Παρασκευαΐδου και η κα Θέλμα Παρασκευαΐδου

μεταξύ άλλων, άρτια οργάνωση ενός πολυάνθρωπου δυναμικού και ποικίλων βαρέων στοιχείων εργοταξιακού εξοπλισμού.

Αναμφισβήτητα, η σημερινή παρουσίαση θα αποτελέσει πηγή έμπνευσης για τους αρχιτέκτονες και τους πολιτικούς μηχανικούς, η εργασία των οποίων επικεντρώνεται στη δημιουργία μεγάλων και σημαντικών έργων. Άλλωστε, η έγνοια των αφοσιωμένων στην τέχνη δημιουργών είναι η κατάκτηση της αιωνιότητας, μέσω της καθιέρωσης των έργων τους στη συλλογική μνήμη.

Κυρίες και κύριοι,

Είναι εσφαλμένη η εντύπωση ότι η τεχνολογία στον αρχαίο κόσμο δεν έφτασε σε υψηλά επίπεδα, ανάλογα της βιομηχανικής επανάστασης του 19ου αιώνα, μόνο και μόνο επειδή υπήρχαν οι δούλοι που παρείχαν τη δωρεάν εργασία και ότι, συνεπώς, η εξασφαλισμένη παροχή έργου είχε ως αποτέλεσμα την εξοικονόμηση σε χρόνο και χρήμα.

Όλες οι πτυχές της μαθηματικής θεωρίας είχαν διατυπωθεί πλέον στην ελληνιστική εποχή και τα κυριότερα γεωμετρικά προβλήματα είχαν επιλυθεί και είχαν αναχθεί σε θεωρήματα που επαληθεύονται με τον Ευκλείδη. Η στερεομετρία είχε κατακτηθεί από τον Απολλόδωρο από την Πέργη. Η φυσική επιστήμη, έχοντας ως αρχή την αστρονομία, είχε μπορέσει με τον Ερατοσθένη και την εμπειρική μέθοδο στην Αλεξάνδρεια να υπολογίσει την περιφέρεια του πλανήτη, με μικρή απόκλιση. Μία, όμως, επιστήμη γνώρισε εκπληκτική άνοδο, επειδή συνδεόταν άρρηκτα με τη θρησκεία και έδινε απαντήσεις στο ζητούμενο της «πολιτικής ευδαιμονίας» ήδη κατά την κλασική εποχή, και αυτή είναι η αρχιτεκτονική.

Στην περίπτωση του ρωμαϊκού πολιτισμού, τα μεγάλα τεχνικά έργα ξεπέρασαν τον «ιδεαλισμό» της ελληνικής αρχιτεκτονικής, επειδή στο ρωμαϊκό κράτος παρουσιάστηκαν στρατιωτικές ανάγκες μεγαλύτερης κλίμακας απ' ό,τι στην αρχαία Ελλάδα.

Όπως κάθε εποχή ακμής, έτσι και η εποχή του αυτοκράτορα Τραϊανού, που αποτελεί τον χρυσό αιώνα της ρωμαϊκής τέχνης, συνοδεύεται από τη νομοτελειακή εμφάνιση μεγάλων σχεδίων, τα οποία ευφρείς αρχιτέκτονες «τόλμησαν» να πραγματώσουν.

Γέφυρες κατασκεύαζαν οι Ρωμαίοι από τους χρόνους της Δημοκρατίας για στρατιωτικούς σκοπούς. Στα χρόνια του Τραϊανού, λίγο μετά το 100 μ.Χ., ένας μεγάλος αρχιτέκτονας, θεωρητικός, που πρώτα πρέπει να σχεδίαζε στο χαρτί και στη συνέχεια να επέβλεπε την εφαρμογή στην πράξη, σφράγισε με την προσωπικότητά του μιαν ολόκληρη εποχή. Πρόκειται για τον Απολλόδωρο από τη Δαμασκό.

Μας προξενεί έκπληξη ότι ο αρχιτέκτονας του Τραϊανού καταγόταν από τα «αγαπημένα των πατρίδων μας νερά» και θέλουμε να γνωρίσουμε την πολύπλευρη προσωπικότητα του Έλληνα από τη Συρία, στον οποίον ο Τραϊανός εμπιστεύθηκε στρατιωτικά και δημόσια έργα που υπερβαίνουν το νου του ανθρώπου ακόμη και σήμερα. Ο Δούναβης στο σημείο της γέφυρας, που θα μας παρουσιάσει ο καθηγητής Κορρές, έχει πλάτος περί τα 1.000 μέτρα, ενώ στην άλλη άκρη της Αυτοκρατορίας, ο Ευφράτης, στον οποίο πρέπει, επίσης, να υπήρχε ρωμαϊκή γέφυρα αφ' ότου ιδρύθηκε η επαρχία της Μεσοποταμίας, είχε πλάτος στο αρχαίο Ζεύγμα περί τα 400 μέτρα.

Αυτό που μπορώ να παρατηρήσω και να καταλάβω είναι ότι η «μεγάλη αρχιτεκτονική» στο ρωμαϊκό κόσμο παρέμεινε στην υπηρεσία της πολιτικής. Και αυτό το αναφέρω επειδή, στην αρχαία Κύπρο, ζήτημα γεφύρωσης τέθηκε μόνο στο υδραγωγείο που μετέφερε νερό από τους Χύτρους – Κυθρέα στη Σαλαμίνα περί το 200 μ.Χ., προκειμένου να υδροδοτηθούν οι ανάγκες μιας μεγαλούπολης που πρέπει να αριθμούσε περί τους 250.000 κατοίκους. Σήμερα, τα μεγάλα δημόσια έργα στην Ελλάδα, όπως η γέφυρα στο Ρίο – Αντίρριο, όπως επίσης και η Εγνατία οδός, εξυπηρετούν σκοπούς βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης, με δεδομένο τον οριζόντιο και κάθετο διαμελισμό της χώρας. Δεν είμαι βέβαιος ότι ανάλογα ζητήματα έχουν τεθεί στη διαιρεμένη πατρίδα μας. Πάντως, εμπνεόμενοι από το παρελθόν, στο Πανεπιστήμιο Κύπρου, θέλουμε να σχεδιάσουμε το μέλλον.

Στο πανεπιστήμιό μας σχεδιάζουμε πολλά έργα με στόχο την καθιέρωση του οργανισμού, σε τοπικό και διεθνές επίπεδο, ως καταξιωμένου ακαδημαϊκού ιδρύματος με σαφή προσανατολισμό στην αριστεία. Η πρόσφατη κατάταξή μας από το βρετανικό TIMES, ανάμεσα στα 350-400 κορυφαία πανεπιστήμια στον κόσμο φανερώνει ότι κινούμαστε προς τη σωστή κατεύθυνση.

Μεγαλύτερη ελπίδα και φιλοδοξία μας είναι η δημιουργία του Πανεπιστημίου της μετά τη λύσης εποχής,

του χώρου συνάντησης όλων των νέων της Κύπρου, όλων των δημιουργικών δυνάμεων του τόπου, μακριά από διακρίσεις, μισαλλοδοξίες και συμφέροντα.

Τολμάμε να επιδιώκουμε τον συνεχή εκσυγχρονισμό, να σχεδιάζουμε για το σήμερα και το αύριο. Γιατί μόνο έτσι μπορούμε να ανταπεξέλθουμε και να ανταγωνιστούμε σε διεθνές επίπεδο, στο συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον.

Θέλουμε η επιχειρηματικότητα να έχει δεσπόζουσα θέση στις δραστηριότητες και την καθημερινότητα του οργανισμού μας. Επιθυμούμε οι άνθρωποί μας να μπορούν να αξιοποιήσουν και να εφαρμόσουν μέσα στον οργανισμό μας τις καινοτόμες ιδέες τους. Επιζητάμε, παράλληλα, με τη διδασκαλία και την έρευνα να τολμήσουμε να επιχειρήσουμε κάτι μοναδικό, κάτι διαφορετικό, κάτι καινούριο.

Βλέπετε, χρειαζόμαστε μερικές έξυπνες καινοτόμες ιδέες για να απογειώσουμε και πάλι τη χώρα μας. Έχουμε το ανθρώπινο δυναμικό που μπορεί να τις παράγει· πρέπει να εμπιστευτούμε τα νέα παιδιά.

Σχέδια εμπνευσμένα από διορατικούς ανθρώπους που τόλμησαν σε δύσκολους χρόνους να δημιουργήσουν κάτι μοναδικό, κόντρα σε αντίξοες συνθήκες, αποτελούν έμπνευση για όλους μας σήμερα. Ένα από τα πλέον σημαντικά επιτεύγματα του παρελθόντος μας, θα μας περιγράψει σήμερα ο Καθηγητής Μανόλης Κορρές.

Είμαστε ένα μικρό σε μέγεθος πανεπιστήμιο, μια μικρή σε μέγεθος χώρας αλλά με αποδεδειγμένη ποιότητα. Εξάλλου, ας μην ξεχνάμε τα λόγια του μεγάλου μας ζωγράφου Αδαμάντιου Διαμαντή: «Ότι έκαμε ο άλλος με εκατό, ο Κόσμος αυτός το 'καμε με πέντε με δέκα, το κάμε όμως πλέρια και ολοκληρωμένα».

Κυρίες και Κύριοι,

Θέλω για μια ακόμη φορά, να ευχαριστήσω την οικογένεια του αείμνηστου Γιώργου Παρασκευαΐδη, τη σύζυγό του Θέλμα και τα παιδιά του Ευθύβουλο, Λεώνη και Χριστίνα, για τη συμβολή τους στην πραγματοποίηση της διάλεξης. Είστε το σημαντικότερο κομμάτι του Γώγου, καθώς η αγάπη για την οικογένειά του, εκφραζόταν σε αγάπη για ολόκληρη την κυπριακή κοινωνία.

*Στιγμιότυπο από τη διάλεξη.
Κατάμεστη η αίθουσα τελετών
για την 4η ετήσια συνάντηση
εις μνήμην Γεώργιου
Παρασκευαΐδη*

*Ο Πρέσβης της Ελλάδος,
κ. Ηλίας Φωτόπουλος και
η κα Ντόρις Παρασκευαΐδου*

Ο Γιώργος Παρασκευαΐδης, ταξιδέψαε την Κύπρο σε όλο τον κόσμο, διεύρυνε τα σύνορά της με έναν πρωτόγνωρο και δημιουργικό τρόπο. Γνώριζε πολύ καλά, ότι δεν υπάρχει ευνοϊκός άνεμος για καράβια που δεν ξέρουν τον προορισμό τους. Μας έμαθε όμως και κάτι άλλο, να μην περιμένουμε τις θάλασσες να γαληνέψουν αλλά να μάθουμε να πλέουμε σε φουρτουνιασμένες θάλασσες.

Περί γεφυρών ο λόγος: Ο Γώγος Παρασκευαΐδης για μια ολόκληρη ζωή έκτιζε γέφυρες, κυριολεκτικά και μεταφορικά. Έκτιζε γέφυρες ανάμεσα στην πατρίδα του και τον έξω κόσμο, έκτιζε γέφυρες ανάμεσα στους ανθρώπους, έκτιζε γέφυρες ανάμεσα στις γενιές που έφυγαν και στις γενιές που έρχονται.

Σας ευχαριστώ.

Χαιρετισμός του κ. Ευθύβουλου Παρασκευαΐδη,
εκ μέρους της οικογένειας Παρασκευαΐδη

*Ο Καθηγητής Μανόλης Κορρές. Πίσω του ο κ. Ιωάννης Γεωργούλλας,
ο οποίος απηύθυνε χαιρετισμό εκ μέρους του κ. Ευθύβουλου Παρασκευαΐδη.*

Υψηλοί και εκλεκτοί προσκεκλημένοι,

Αγαπητοί φίλοι και φίλες,

Αγαπητοί φοιτητές,

Εκ μέρους της οικογένειας μου και εμένα προσωπικά θέλω να ευχαριστήσω το Πανεπιστήμιο Κύπρου και ιδιαίτερα τον Πρύτανη, κ. Χριστοφίδη και τους συνεργάτες του για τη σημερινή τέταρτη εκδήλωση εις μνήμην του πατέρα μου.

Είναι συγκινητική και τιμητική για την οικογένειά μας η πρωτοβουλία του Πανεπιστημίου Κύπρου, όπως και η παρουσία όλων σας σήμερα εδώ για να τιμήσουμε τη μνήμη του Γεώργιου Παρασκευαΐδη.

Θερμές ευχαριστίες και προς τον Καθηγητή Μανόλη Κορρέ της Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, ο οποίος τιμά τη σημερινή εκδήλωση με την παρουσία του, αλλά και με την παρουσίαση του θέματος «Η γιγάντια τραϊάνεια γέφυρα του Δούναβη, έργον του Απολλοδώρου». Ένα τεράστιο για την εποχή έργο απο έναν αρχιτέκτονα που απο τη Συρία και τη Ρώμη βρέθηκε στο Δούναβη για να ενώσει τις όχθες του. Το άλλο έργο στο οποίο θα αναφερθεί ο κύριος Κορρές είναι ο Παρθενώνας, που ήταν ένα από τα αγαπημένα επιτεύγματα αρχιτεκτονικής του Γεώργιου Παρασκευαΐδη.

Η εκτέλεση μεγάλων και πολυσύνθετων έργων υποδομής, τόσο στην Κύπρο αλλά κυρίως σε όλες τις χώρες του Αραβικού Κόλπου, ήταν σημαντικό κομμάτι της ιστορίας της εταιρείας και του Γεωργίου Παρασκευαΐδη, όπου και ο ίδιος απο την Κύπρο και την Ελλάδα βρέθηκε στη Μέση Ανατολή και τη Βόρειο Αφρική να εκτελεί με επιτυχία μεγάλα και σημαντικά έργα, στέλνοντας έτσι μήνυμα ότι οι Κύπριοι είναι εργατικοί, ικανοί και αντάξιτοι τεχνίτες και επιστήμονες, απο τους καλύτερους ανά το παγκόσμιο.

Η J&P κατάφερε να φέρει εις πέρας και να παραδώσει μεγάλα και δύσκολα έργα, όπως ολόκληρες πόλεις, αεροδρόμια, νοσοκομεία, σχολεία, μεγάλα συγκροτήματα, αλλά και έργα στους τομείς της άμυνας και της ενέργειας. Όλα τα παραπάνω βοήθησαν ώστε να τοποθετηθούν οι κυπριακές εταιρείες στον παγκόσμιο χάρτη λόγω της καλής φήμης που ακολούθησε.

Από αριστερά ο κ. Νίκος Τορναρίτης, Βουλευτής, ο Καθηγητής Θεοχάρης Δαβίδ, Πρόεδρος της Συμβουλευτικής Επιτροπής του Τμήματος Αρχιτεκτονικής και ο Καθηγητής Βύρων Μικελλίδης, Μέλος της Συμβουλευτικής Επιτροπής του Τμήματος Αρχιτεκτονικής

Η αξιοπιστία που απέκτησε η J&P λόγω της άψογης συμπλήρωσης των έργων που αναλάμβανε, άνοιξε τον δρόμο τη δεκαετία του 1970 σε Κύπριους επαγγελματίες, τεχνικούς και επιχειρηματίες ώστε να μπορέσουν να επεκταθούν και αυτοί με τη σειρά τους σε χώρες του Αραβικού Κόλπου.

Αυτό που έθεσε ως θεμέλιο λίθο ο Γεώργιος Παρασκευαΐδης και είναι πάντα επιδίωξη και στόχος μας, είναι η εργοδότηση των συμπατριωτών μας, ειδικά αυτές τις δύσκολες εποχές.

Η αλληλεγγύη ήταν ίσως η πιο σημαντική αρετή που ακολούθησε τον πατέρα μου σε όλη τη διάρκεια της προσωπικής και επαγγελματικής πορείας του και ήλπιζε ότι θα παραδειγματιστούν και άλλοι για να ακολουθήσουν τον δρόμο αυτό.

Η επιτυχία για τον Γεώργιο Παρασκευαΐδη δεν ήταν πρωταρχικά η κερδοφορία, αλλά η αλληλεγγύη προς όλους τους συνεργάτες και τους συμπατριώτες του. Αυτό πιστεύω ότι ήταν ένας από τους σημαντικούς συντελεστές της επιτυχίας του ως άνθρωπος και ως επιχειρηματίας.

Κλείνοντας, θα ήθελα να ευχαριστήσω για μία ακόμη φορά όλους εσάς για την παρουσία σας εδώ σήμερα.

Ευχαριστώ,
Ευθύβουλος Παρασκευαΐδης

Παρουσίαση του ομιλητή
από τον Λέκτορα Αιμίλιο Μιχαήλ,
Τμήμα Αρχιτεκτονικής, Πανεπιστήμιο Κύπρου

Ο Λέκτορας Αιμίλιος Μιχαήλ παρουσιάζει τον Καθηγητή Μανόλη Κορρέ

Η ετήσια διάλεξη εις μνήμην Γεώργιου Παρασκευαΐδη έχει καθιερωθεί ως μία από τις σημαντικότερες διαλέξεις στο χώρο της αρχιτεκτονικής στην Κύπρο, φιλοξενώντας διεθνώς διακεκριμένους αρχιτέκτονες και ερευνητές αρχιτεκτονικής.

Είναι με μεγάλη χαρά, που στο πλαίσιο της αποψινής διάλεξης, παρουσιάζω τον ομιλητή, καθηγητή αρχιτεκτονικής Εμμανουήλ Κορρέ.

Ο καθηγητής Κορρές γεννήθηκε το 1948 στην Αθήνα, σπούδασε αρχιτεκτονική και απέκτησε διδακτορικό τίτλο από το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο και από το Πανεπιστήμιο του Βερολίνου.

Από το 1999 είναι καθηγητής στη Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου και διευθυντής του Εργαστηρίου Ερευνών για την Ιστορία της Αρχιτεκτονικής. Διδάσκει θέματα αρχαιολογικής έρευνας, ιστορίας και θεωρίας της αρχιτεκτονικής, καθώς επίσης συντήρησης και αποκατάστασης ιστορικών κτιρίων και συνόλων. Έχει επίσης δώσει διαλέξεις ανά το παγκόσμιο και έχει διδάξει σε πανεπιστήμια του εξωτερικού.

Το εκτεταμένο και πολύπλευρο επιστημονικό έργο του καθηγητή Κορρέ για την αρχαιολογική έρευνα στην αρχιτεκτονική έχει αναγνωριστεί διεθνώς. Από το 1976 έως σήμερα έχει δημοσιεύσει 12 βιβλία και πέραν των 100 άρθρων σε επιστημονικά περιοδικά. Σχέδια του και μακέτες με αρχαιολογικές αναπαραστάσεις, έχουν εκτεθεί σε 9 ατομικές και 7 ομαδικές εκθέσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Είναι μέλος Εθνικών και Διεθνών Επιστημονικών Εταιριών και Επιστημονικών Επιτροπών του Υπουργείου Πολιτισμού, μεταξύ άλλων, του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου της Ελλάδος και της Επιτροπής Συντηρήσεως Μνημείων Ακροπόλεως.

Από το 1975 συμμετείχε στα έργα αναστήλωσης της Ακροπόλεως και από το 1980 έως το 1999, διετέλεσε επιστημονικός υπεύθυνος της αναστηλώσεως του Παρθενώνος.

Συμμετείχε επίσης στα έργα του Διονυσιακού Θεάτρου, στη μελέτη και αποκατάσταση δύο αρχαίων ναών στη Νάξο, του Κάστρου του Πυθίου στον Έβρο, του ναού του Απόλλωνος στη Μητρόπολη παρά την Καρδίτσα, και άλλα. Έχει επιπλέον μελετήσει ρωμαϊκά μνημεία στη Θεσσαλονίκη, βυζαντινά και νεότερα

Ο Καθηγητής Μανόλης Κορρές

μνημεία στη Μάνη, τη στοά του Ευμένους, το μνημείο του Φιλοπάππου, το ρωμαϊκό υδραγωγείο και το ναό του Ολυμπίου Διός στην Αθήνα, αρχαία και χριστιανικά μνημεία στην Αμοργό και άλλα.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον στο επιστημονικό και συγγραφικό έργο του Εμμανουήλ Κορρέ παρουσιάζει η έρευνα του για την αρχιτεκτονική τεχνολογία που έχει εφαρμοστεί σε έργα αρχιτεκτονικής και μηχανικής της αρχαιότητας.

Ο Εμμανουήλ Κορρές έχει περισσότερο από οποιονδήποτε άλλον ταυτιστεί με τον ιερό βράχο της Ακροπόλεως, έχει αναγνωριστεί ως ο άνθρωπος που «ξαναέκτισε» τον Παρθενώνα, ο άνθρωπος που για σχεδόν τρεις δεκαετίες δούλεψε σιωπηλά και ακούραστα, πολλές φορές κάτω από δύσκολες συνθήκες, παλεύοντας ανάμεσα στα στοιχεία της φύσης και το πάθος του για την αρχαιολογική ανακάλυψη και την ανασύλωση των μνημείων.

Αναφέρει ο ίδιος σε συνέντευξη του:

«Ημέρες με ιδιαίτερο καύσωνα, ημέρες έπειτα από βροχή που όλα άστραφταν, ημέρες που την ώρα που ο ήλιος έδυε και ο ουρανός ήταν σκεπασμένος με μολυβένια σύννεφα..., έβλεπες να διαδραματίζεται μια τεράστια θεατρική παράσταση των στοιχείων της φύσης..., όταν η εργασία, όμως, είναι τόσο σκληρή και απαιτεί τόση αυτοσυγκέντρωση, σχεδόν τα πάντα σβήνουν γύρω σου, το βλέμμα και η σκέψη σου εστιάζουν σε μια ανεπαίσθητη γραμμή, σε ένα ίχνος, σε έναν κόκκο μαρμάρου [...] αναζητώντας τις αρχικές διαστάσεις του, τη φθορά του, την ιστορία του, τις περιπέτειές του μέσα στους αιώνες».

Η πολυσχιδής προσωπικότητα του Εμμανουήλ Κορρέ, το πολύμορφο επιστημονικό του έργο, το πάθος του για την αρχαιότητα, ο ακριβής και λεπτομερειακός, παράλληλα περίτεχνος, λόγος του, τον έχουν καθιερώσει ως μία από τις σημαντικότερες φυσιογνωμίες του ελληνικού ακαδημαϊκού χώρου.

Η διεθνής επιστημονική κοινότητα στον τομέα της αρχαιολογικής και αρχιτεκτονικής έρευνας αναγνώρισε την ανεκτίμητη προσφορά του στον ελληνικό αλλά και τον παγκόσμιο υλικό πολιτισμό και ιδιαίτερα στην ανασύλωση των μνημείων της Ακροπόλεως.

Ο καθηγητής Κορρές έχει λάβει πληθώρα υποτροφιών και διεθνών διακρίσεων, μεταξύ άλλων, το

Λίγο πριν ανεβεί στο βήμα ο Καθηγητής Μανόλης Κορρές για την εισήγησή του για τη γιγάντεια τραϊάνεια γέφυρα του Δούναβη, έργον του Απολλοδώρου

Χάλκινο Μετάλλιο της Ακαδημίας των Αθηνών το 1989, το Αργυρό Μετάλλιο της Γαλλικής Ακαδημίας Αρχιτεκτονικής το 1995 και την τιμητική διάκριση του Ταξιάρχη Τάγματος του Φοίνικος, της Ελληνικής Δημοκρατίας, το 2003.

Το 2013, στον καθηγητή Κορρέ απονέμεται το Χρυσό Μετάλλιο της Ακαδημίας Επιστημών της Ρώμης, (μίας από τις αρχαιότερες και εγκυρότερες επιστημονικές ακαδημίες διεθνώς), για τη συνολική του προσφορά στον τομέα της αρχαιολογίας και των αναστηλώσεων. Αξίζει να σημειωθεί ότι το εν λόγω βραβείο αποτελεί ύψιστη διεθνή διάκριση και έχει απονεμηθεί σε κορυφαίες φυσιογνωμίες παγκόσμιας εμβέλειας, που στο βάθος χρόνου φτάνουν μέχρι τον ίδιο το Γαλιλαίο.

Ο καθηγητής αρχιτεκτονικής Εμμανουήλ Κορρές θα μας παρουσιάσει απόψε ένα αρχαίο τεχνικό έργο μεγάλης κλίμακας, τη γέφυρα του Τραϊανού στο Δούναβη, έργο του αρχιτέκτονα Απολλοδώρου, που κατασκευάστηκε στις αρχές του δευτέρου μ.Χ. αιώνα. Η κατασκευή ενός τέτοιου έργου, και μάλιστα εντός δύο μόνο ετών, αποτέλεσε για τον καθηγητή Κορρέ αντικείμενο συστηματικής έρευνας. Η μελέτη αυτή ανέδειξε, όχι μόνο τον έξοχο αρχιτεκτονικό και στατικό του σχεδιασμό, αλλά και τις απαιτήσεις κατασκευαστικής διαχείρισης ενός πολυσύνθετου έργου μηχανικής, της αξιοποίησης κατάλληλων μέσων τεχνικής υποστήριξης του εργοταξίου και της οργάνωσης ενός πολυαριθμού ανθρώπινου δυναμικού.

Εκ μέρους του τμήματος αρχιτεκτονικής, ευχαριστώ θερμά τον Καθηγητή Αρχιτεκτονικής του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου Εμμανουήλ Κορρέ για την αποδοχή της πρόσκλησης και τον καλώ στο βήμα για την ομιλία του.

Ομιλία του Καθηγητή Μανόλη Κορρέ,
Καθηγητή στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ),
Δρ. Αρχιτέκτονα - Μηχανικό, Dr.Ph. h.c. FU Berlin

Η ΓΙΓΑΝΤΕΙΑ ΤΡΑΪΑΝΕΙΑ ΓΕΦΥΡΑ ΤΟΥ ΔΟΥΝΑΒΗ,
ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΥ

Μια ζωντανή και παραστατική ομιλία από τον Καθηγητή Μανόλη Κορρέ,
αφιερωμένη στη μνήμη του Γώγου Παρασκευαΐδη.

Κυρίες και κύριοι, αγαπητοί συνάδελφοι,

Πριν από μερικούς μήνες μου ζητήθηκε να είμαι ο ομιλητής της 4ης ετήσιας διάλεξης εις μνήμην Γεωργίου Παρασκευαΐδη με θέμα σχετικό με τα εκτελούμενα στην Ακρόπολη αξιόλογα έργα. Η πρόταση ήταν τιμητική και δέχθηκα ευχαρίστως, ωστόσο σκεπτόμενος το πεδίο δράσης του Γεωργίου Παρασκευαΐδη αντιπρότεινα το θέμα να είναι ένα μεγάλο τεχνικό έργο του αρχαίου κόσμου, κατά το δυνατόν συναφές προς τη δράση εκείνου στη μνήμη του οποίου θα ήταν η διάλεξη. Υπ' αυτό το πρίσμα επέλεξα τη ρωμαϊκή γέφυρα του Δούναβη, η οποία υπήρξε ένα από τα μέγιστα συγκοινωνιακά έργα του αρχαίου κόσμου. Πάντως, για να μην απορριφθεί τελείως η αρχική πρόταση, υποσχέθηκα, μεταξύ εισαγωγής (I) και κυρίως θέματος (III) να παρεμβάλω μια σύντομη παρουσίαση ενός σπουδαίου τεχνικού επιτεύγματος από την Ακρόπολη (II).

-I-

Στις αρχές αυτής της χιλιετίας έβλεπα και εγώ, όπως χιλιάδες άλλοι, τη συναρπαστική πρόοδο της ζεύξης Ρίου - Αντιρρίου και κάποιες φορές πλησίασα για να θαυμάσω ακόμη περισσότερο το έξοχο έργο, στο οποίο η συμμετοχή της J&P ήταν τόσο σημαντική. Ως γνωστό, σε αυτή τη θέση οι δύο στεριές πλησιάζουν περισσότερο, αλλά στον πυθμένα και τις ακτές δεν υπάρχει βράχος, παρά μόνον κάτω από μαλακές προσχώσεις πάχους εκατοντάδων μέτρων. Τούτο, αν η γέφυρα γινόταν κρεμαστή, θα καθιστούσε εξόχως δαπανηρή τη θεμελίωση των βάθρων και ιδίως των σημείων ανάληψης της τεράστιας οριζόντιας συνιστώσας στα άκρα των σχοινοφορέων. Αντιθέτως, μια καλωδιωτή γέφυρα, ως μη παράγουσα οριζόντιες αντιδράσεις εδάφους, θα ήταν δυνατόν, μετά από κατάλληλη ισοπέδωση και εδαφική βελτίωση του μαλακού πυθμένα, απλώς να επικαθήσει σε αυτόν, εάν τα εξ' οπλισμένου σκυροδέματος βάθρα της αποκτούσαν λίαν πεπλατυσμένα πέλματα διαμέτρου 90μ. Τέτοια πέλματα, άλλωστε, ως προσωρινοί καταδύομενοι πλωτήρες (caisson), θα επέτρεπαν (όπως σε παρόμοια βάθρα θαλάσσιων εξεδρών άντλησης πετρελαίου κ.λπ.): α) προκατασκευή πρώτης φάσης σε ξηρά δεξαμενή, β) ρυμούλκηση και συνέχιση ανωδομής σε βαθύτερη θάλασσα και γ) τελική ρυμούλκηση και πόντιση στην προβλεπόμενη, εδαφοτεχνικά προετοιμασμένη θέση, με ταυτόχρονη προοδευτική προσθήκη ύψους και βάρους στον κορμό ενός εκάστου των βάθρων. Ότι θα απέμενε, θα ήταν η επί των βάθρων ανέγερση τετράστυλων πυλώνων έως ύψους 164μ. από τη θάλασσα (230μ. από τον πυθμένα) με απλούς

οικοδομικούς πυργογεραμούς και η συναρμολόγηση των 184 προετοιμασμένων τμημάτων του φορέα του καταστρώματος με ταυτόχρονη συμμετρική προβολοδόμηση, περιλαμβάνουσα σύνδεση κάθε τμήματος με το προηγούμενο και με την κορυφή του βάθρου, μέσω ζεύγους καλωδίων (2x184=368), εκ των οποίων τα ισχυρότερα θα έπρεπε να απαρτίζονται από 70 σύρματα διαμέτρου 15χιλ.

Η ανύψωση των τμημάτων (έκαστον βάρους 270T) θα απαιτούσε κατάλληλο πλωτό γερανό. Αυτή ήταν η τελική σύλληψη του έργου και αυτό βλέπει ο σημερινός επισκέπτης. Λιγότερο ορατά, αλλά εξ ίσου σπουδαία, είναι τα λοιπά συστατικά του έργου. Ο φορέας του καταστρώματος:

α) είναι συνεχής (επί μήκους 2252μ) με άκρα επί αρθρωτών στύλων, οι οποίοι ως εκ τούτου επιτρέπουν αδιαφόρως, έως και κατά ενάμισι μέτρο σε κάθε έννοια, τις κινήσεις τις προκαλούμενες από θερμοκρασιακές μεταβολές και οποιονδήποτε συνδυασμό άλλων φαινομένων, όπως σεισμός, άνεμος, τεκτονική μετακίνηση εδάφους,

β) δεν εδράζεται επί των βάθρων, αλλά ακόμη κι εκεί είναι ανηρτημένος, ώστε σεισμικές δυνάμεις διερχόμενες από τα βάθρα να μην τον θίγουν αμέσως,

γ) διαθέτει στο κάτω μέρος του 16, περίπου οριζόντια έμβολα (τέσσερα ανά πλώνα), εμποδίζοντα περιττές εγκάρσιες ταλαντώσεις, π.χ. από άνεμο, αλλά έτοιμα να λειτουργήσουν σε ισχυρό σεισμό και να μετριάσουν τη σφοδρότητα των εγκάρσιων ταλαντώσεων της ανηρτημένης κατασκευής¹.

Το έργο αναγνωρίστηκε ως παγκοσμίως σημαντικό και το 2005 τιμήθηκε δικαίως με τον τίτλο του Outstanding Civil Engineering Achievement (ύψιστος τίτλος θεσμοθετημένος από την American Society of Civil Engineers)

Δέκα χρόνια μετά, όλοι μπορούν να φανταστούν τη συγκίνηση και την ικανοποίηση που θα ένοιωσαν όσοι συνέβαλαν στο επίτευγμα και ειδικότερα ο τιμώμενος Γεώργιος Παρασκευαΐδης, ως ένας από τους σπουδαιότερους συντελεστές αυτού.

---

1 Holger Svensson, *Cable-Stayed Bridges*, Berlin 2012, 418-425.

-II-

Όταν ο Πausanias είδε το Ναό του Απόλλωνος Επικουρίου στην Πελοπόννησο, περί το 160 μ.Χ., ένα χάρισμα του κτίσματος που περισσότερο τον εντυπωσίασε ήταν ότι, έξι αιώνες μετά την κατασκευή του ναού, η τελειότητα συναρμογής των σπονδύλων των κίωνων του έμενε αμείωτη και η όραση αδυνατούσε να διακρίνει τους αρμούς. Οι αρχαίοι ονόμαζαν αυτή την ιδιότητα αρμονία (=τέλειοι αρμοί), ήδη από την κλασική εποχή, και εξ' αυτής, προέκυψε και ο γνωστός μουσικός όρος μουσική αρμονία, ή απλώς Αρμονία.

Οι σημερινοί επισκέπτες της Ακροπόλεως, ως λιγότερο παρατηρητικοί ή πληροφορημένοι, μένουν με την εντύπωση ότι οι αρμοί των κίωνων του Παρθενώνος και άλλων κλασικών ναών είναι καλώς ορατοί, όπως άλλωστε είναι προφανές και σε πολλές φωτογραφίες. Αλλά ενώ για τους αναστυλωμένους κίονες εύκολα δικαιολογείται μια ορισμένη απώλεια της τελειότητας (λόγω της προηγούμενης πτώσης των σπονδύλων και βλάβης των ακμών), για τους λοιπούς κίονες πιθανότερον είναι να σκεφθεί κανείς ότι τα λεγόμενα περί αφανών αρμών είναι... μύθος.

Ελάχιστοι μόνον επισκέπτες έτυχε να παρατηρήσουν τους αρμούς με κάθε προσοχή από πολύ μικρή απόσταση και κατ' αυτόν τον τρόπο να αντιληφθούν ότι οι από μακριά ορατές γραμμές είναι απλώς ελαφρώς σκιασμένες εσοχές πλάτους και βάθους ενός ή δύο χιλιοστών, που μια μακροχρόνια διαδικασία διάβρωσης σχημάτισε κατά μήκος των αρμών. Σε μια τέτοια εσοχή, εάν κανείς την παρατηρήσει από απόσταση μερικών εκατοστών, ο πραγματικός αρμός αρχίζει να φαίνεται ως τέλεια ευθεία, αλλά οριακά ορατή γραμμή. Τότε μπορεί κανείς να χρησιμοποιήσει έναν ισχυρότατο μεγεθυντικό φακό, ας πούμε δεκαπλασιαστικό, για να διαπιστώσει με έκπληξη ότι ο αρμός δεν φαίνεται καλύτερα. Τότε μπορεί κανείς να χρησιμοποιήσει διοπτικό φορητό μικροσκόπιο, ας πούμε εκατονταπλασιαστικό, για να διαπιστώσει ότι ο αρμός εξακολουθεί μόλις να διακρίνεται όπως και δια γυμνού οφθαλμού! (κάτι παρόμοιο συμβαίνει και με τα μακρινά άστρα, τα οποία ασχέτως της ισχύος ενός τηλεσκοπίου φαίνονται πάντοτε ως σημεία). Στην πραγματικότητα οι αρμοί του Παρθενώνος, όπου διατηρούνται αδιατάρακτοι, δεν διαθέτουν διάκενο μεγαλύτερο του χιλιοστού ενός χιλιοστού (!) και ό,τι τους κάνει «ορατούς» είναι οι μεταξύ των συναπτομένων μαρμάρων ελαφρές διαφορές αποχρώσεων, διεισδύσεως και διαθλάσεως φωτός, ή βιογενών αλλοιώσεων. Όλες αυτές οι διαφορές επιτρέπουν στον εγκέφαλο να «βλέπει» τον αρμό.

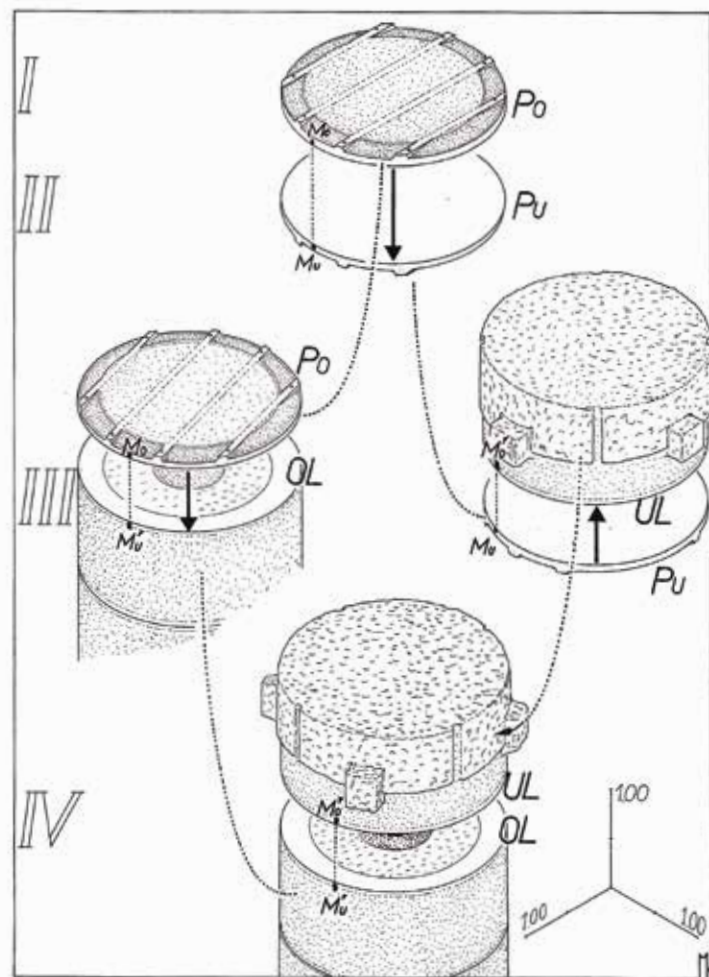

Στιγμιότυπα από τη διάλεξη

Στην πραγματικότητα τόσο μεγάλη τελειότητα εφαρμογής μαρμάρων δεν είναι δυνατή σε τόσο μεγάλες επιφάνειες (πλέον του τετραγωνικού μέτρου στους κίονες), ούτε καν με τα τελειότερα μέσα της δικής μας εποχής. Η εξήγηση, για την οποία κάποιες αποδείξεις είναι επίσης (με αρκετή δυσκολία) παρατηρήσιμες, έγκειται στο φυσικό φαινόμενο ενός είδους χαλαρωτικού ερπυσμού, ο οποίος συντελείται κυρίως πλησίον της επιφάνειας ενός μαρμάρου και ειδικότερα στις περατωτικές επιφάνειες των κρυσταλλικών κόκκων του. Τούτο, βεβαίως, δεν σημαίνει ότι κάθε τυχούσα γειτνίαση μαρμαρίνων όγκων είναι δι' αυτού του φαινομένου μετατρέψιμη σε απόλυτη επαφή. Κάθε άλλο: αρμοί που δεν είναι εξ αρχής τέλειοι, πολύ ευκολότερα χειροτερεύουν, λόγω της διεισδύσεως ύδατος και διαβρωτικών μικροοργανισμών. Επομένως, οι αρμοί του Παρθενώνος τελειοποιήθηκαν δια του ερπυσμού σε τέτοιο απίστευτο βαθμό επειδή ήδη εκ κατασκευής ήσαν ακριβέστατοι. Σε ποιο βαθμό όμως; Τούτο διαπιστώθηκε κατά την αποσυναρμολόγηση τμημάτων κάποιων κίωνων, οπότε παρατηρήθηκε ότι οι συναπτόμενες επιφάνειες, αν και παρουσίαζαν ανεπαίσθητες καμπυλότητες τάξεως ενός τεσσαρακοστού του χιλιοστού ανά μέτρο μήκους, ήσαν μεταξύ τους συμπληρωματικές.

Για την αρμονία των κίωνων πίστευαν παλαιότερα ότι είναι αποτέλεσμα αμοιβαίας στροφικής αποτρίψεως των σπονδύλων με χρήση λεπτής πυριτικής μεταξύ αυτών άμμου. Τούτο είναι εφικτό, απαιτεί όμως έναν άξονα στο κέντρο και πολύ μεγάλη στροφική ροπή δρώσα εναλλάξ δεξιόστροφα και αριστερόστροφα σε πολύ μικρή στροφική διαδρομή (μεγαλύτερη διαδρομή ή πλήρεις στροφές καταστρέφουν τη συμφωνία αντί να την τελειοποιούν). Η εφαρμογή της στροφικής αμοιβαίας απότριψης εν τέλει αποκλείεται, επειδή στις έδρες των σπονδύλων δεν παρατηρούνται - με φακό ή μικροσκόπιο- σχετικά κυκλικά ίχνη τριπτικού μέσου. Εκτός αυτού οι κίονες κάποιων κλασικών μνημείων δεν διαθέτουν αξονικά εμπόλια, ή αποτελούνται από πανύψηλα τμήματα μη επιδεικτικά στροφικής διαδικασίας.

Η πραγματική εξήγηση έχει ως εξής: οι αρχαίοι διέθεταν πλάκες εφαρμογής παρόμοιες με τις χρησιμοποιούμενες σήμερα στη βιομηχανία κινητήρων, ιδίως στροβιλοκινητήρων, αεροπλάνων. Θραύσματα τέτοιων πλακών, από υμήττειο, ή από πεντελικό μάρμαρο, αναγνωρίστηκαν από τον ομιλητή στην Ακρόπολη προς το τέλος της δεκαετίας 1980. Σχεδόν όλα ανήκουν σε κυκλικές πλάκες, των οποίων η διάμετρος αντιστοιχεί στον πρώτο, δεύτερο και τρίτο σπόνδυλο των κίωνων του Προπαρθενώνος (και εν ταυτώ του Παρθενώνος), ενώ μία ορθογώνια χρησίμευσε για τους λίθους των τοίχων του Ερεχθείου.

Εικ. 1. Παρθενών, Κίονες.
 Τέλεια συνάρμωση σπονδύλων με
 χρήση ζεύγους πλακών εφαρμογής,
 των οποίων οι τυχόν μικρές
 διαφορές από το μαθηματικώς
 τέλει επίπεδο είναι αμοιβαίως
 συμπληρωματικές.

Στη σημερινή βιομηχανία, μια μεγάλη πλάκα εφαρμογής (Surface Plate), συνήθως γρανιτινή, έχει κατά κανόνα τεράστιο πάχος (π.χ. 12 ίντσες) για να είναι τελείως απαραμόρφωτη και έχει υποστεί τέλεια επιπέδωση και λείανση, ενώ όταν χρησιμοποιείται καλύπτεται με λεπτότατο στρώμα ελαιώδους υγρού (οι αρχαίοι χρησιμοποιούσαν ερυθρά χρωστική, διατηρούμενη ακόμη σε θραύσματα των πλακών και σε έδρες των σπονδύλων).

Σήμερα, οι επιφάνειες συναρμογής των μηχανών δοκιμάζονται με απλή στιγμιαία επαφή στην πλάκα εφαρμογής και ακολούθως διορθώνονται με λεπτό τριπτήρα εκεί όπου φαίνονται ίχνη του ελαιώδους υγρού. Τούτο επαναλαμβάνεται πολλές φορές με συνεχώς βελτιούμενη τη συμφωνία προς την πλάκα.

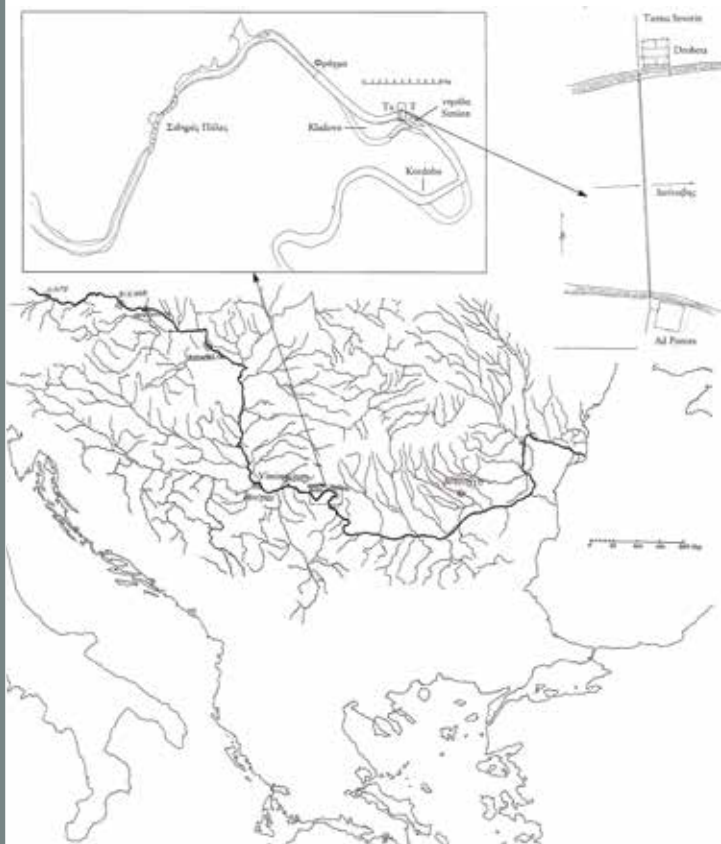
Αλλά επειδή ούτε και η πλάκα δύναται να είναι απολύτως τέλεια, κατά τη διαδικασία σε επιφάνειες συνάρμωσης τμημάτων κινητήρων αεροπλάνων, (χωρίς επαφή και ελαιώδες υγρό, αλλά μόνον με διάκενο παρεμβολής ειδικού οργάνου) συνυπολογίζονται τα πρακτικώς αόρατα σφάλματα κάθε πλάκας (τάξεως χιλιοστού του χιλιοστού), τα οποία εμφανίζονται σε έναν χάρτη που την συνοδεύει, όπου αυτά έχουν εξαρχής ανά τακτά σημεία μετρηθεί με ειδικά, υψίστης ακριβείας, όργανα. Σήμερα τα δεδομένα τέτοιων χαρτών βρίσκονται ενσωματωμένα στο λογισμικό των υπολογιστών που υποστηρίζουν τη χρήση των πλακών εφαρμογής.

Αλλά πώς αντιμετώπιζαν οι αρχαίοι τα έστω μικρότατα σφάλματα των δικών τους πλακών εφαρμογής; Το μεγαλύτερο από τα θραύσματα στο μουσείο Ακροπόλεως, παρουσιάζει ανεπαίσθητη κύρτωση περίπου 1/40 του χιλιοστού, επί μήκους ενός σχεδόν μέτρου, όπως και η επιφάνεια κάποιων σπονδύλων. Εκτός αυτού διαπιστώθηκε ότι για κάθε μέγεθος σπονδύλου σώζονται θραύσματα ανήκοντα σε δύο διαφορετικές πλάκες. Επομένως οι αρχαίοι, βάσει εκάστης αρχικής πλάκας, δημιουργούσαν ένα αντίγραφο της, το οποίο αυτομάτως περιείχε σφάλματα συμπληρωματικά εκείνων του πρωτοτύπου. Ακολούθως (Εικ.1) με το πρωτότυπο έλεγχαν προς διόρθωση την άνω έδρα ενός σπονδύλου, ενώ με το αντίγραφο την κάτω έδρα του επομένου σπονδύλου. Κατ' αυτόν τον τρόπο οι δύο έδρες προέκυπταν με αλληλοεξουδετερούμενα σφάλματα (τάξεως 1/10 χιλ. επί μήκους 2μ) και η συμφωνία τους πλησίαζε το εκπληκτικό 1/50 έως 1/100 του χιλιοστού, το οποίο ακολούθως εξασφάλιζε την περαιτέρω φυσική ερπυστική τελειοποίηση πέραν του 1/1000 του χιλιοστού!

Την εποχή του Παρθενώνος, ενώ η τελειότητα της κατεργασίας και της συνάρμωσης των μαρμάρων έφθανε σε ύψη συγκρίσιμα μόνον με επιτεύγματα της βιομηχανίας του 20ου αιώνα, η τεχνολογία των γεφυρών ήταν στοιχειώδης, περιοριζόμενη σε απλές εφαρμογές του συστήματος της δοκού επί στύλου. Τέσσερις όμως αιώνες αργότερα θα έχουν κτισθεί στη Ρώμη λίθινες τοξωτές γέφυρες με ανοίγματα της τάξεως των 25μ., και τόσο τέλεια κατασκευή, ώστε να διατηρούνται ακόμη σε άριστη κατάσταση. Η εξέλιξη της ρωμαϊκής γεφυροποιίας πολύ σύντομα παρείχε επιτεύγματα που έως σήμερα προκαλούν δέος, μεταξύ των οποίων η γρανιτίνη εξατοξη γέφυρα του Τάγου στην Alcantara της Ισπανίας με μήκος 220μ. και ολικό ύψος 75μ. είναι ίσως το ξεχωστότερο δείγμα. Κτισμένη εντός διετίας (102-104) κατ' εντολή του Τραϊανού, από τον αρχιτέκτονα-μηχανικό Caius Julius Lacer, άντεξε τρομερά ετήσια φουσκώματα του ποταμού αναβιβάζοντα τη στάθμη του από τα 13 στα 43 μέτρα! Εις πείσμα όλων αυτών των σκληρών δοκιμασιών, η επιγραφή που χάραξε στο έργο του ο αρχιτέκτων επιβεβαιώνεται: Pontem perpetui mansurum in saecula («αυτή η γέφυρα θα υπάρχει για πάντα»!)

Την ίδια ακριβώς εποχή, με άλλη εντολή του Τραϊανού, ένας άλλος αρχιτέκτων, ο Απολλόδωρος, έκτιζε στο Δούναβη, 25 χιλιόμετρα κατάντη των Σιδηρών Πυλών, τη μεγαλύτερη γέφυρα του κόσμου (Εικ. 2) για την εξυπηρέτηση της Δακικής εκστρατείας. Τέσσερα έτη πριν, ο ίδιος είχε συνδέσει με πλωτές γέφυρες τις όχθες του ποταμού στο Viminacium, σχεδόν εκατόν πενήντα χιλιόμετρα ανάντη. Η νέα όμως γέφυρα, με μήκος 1134μ., έπρεπε να είναι μονιμότερη και κατάλληλη για ταχύτατες μετακινήσεις πολύ μεγάλων στρατιωτικών δυνάμεων. Ταυτοχρόνως έπρεπε να είναι ασφαλής έναντι μαζικών επιθέσεων και γι' αυτό στα δύο άκρα της, ως πρώτο μέρος του προγράμματος, πριν ακόμη αρχίσει η κατασκευή της, κτίστηκαν με πέτρες, συμπαγείς οπτοπλίνθους και άφθονο ασβεστοκονίαμα δύο μεγάλα φρούρια, των οποίων τα κατάλοιπα διατηρούνται ακόμη: στη δεξιά (νότια) όχθη το φρούριο Ad Pontes και στην αριστερή (βόρεια όχθη) η Drobeta, που επί Ιουστινιανού ονομάσθηκε Θεοδώρα και κάποτε εξελίχθηκε στη σημερινή ρουμανική πόλη Turnu Severin (το όνομα αναφέρεται στον Σεπτίμιο Σεβήρο).

Τα βασικά γνωρίσματα της γέφυρας είναι καλά γνωστά χάρη σε μαρτυρίες, αλλά και σε απεικονίσεις, όπως η περιεχόμενη στις ανάγλυφες παραστάσεις του Κίονος του Τραϊανού στη Ρώμη (Εικ. 3.): λίθινα

Εικ. 2. Γέφυρα του Τραϊανού στο Δούναβη (102-105 μ.Χ.)

- A) μεσαίο και ανατολικό μέρος της λεκάνης του Δούναβη,
- B) η περιοχή της γέφυρας (πλαίσιο άνω αριστερά),
- Γ) γενική διάταξη της γέφυρας και των φρουρίων της (άνω δεξιά).

Εικ. 3. Γέφυρα του Τραϊανού στο Δούναβη (102-105 μ.Χ.) Συμβατική προοπτική παράσταση της γέφυρας στην εξωτερική επιφάνεια του Κίονος του Τραϊανού στη Ρώμη.

βάθρα, επί το πλείστον του μήκους μεγάλα ξύλινα τοξωτά ζευκτά, αλλά προς τα άκρα μόνο λίθινα τόξα και ανά ένα πυργοειδής πυλώνας.

Έναν αιώνα μετά την κατασκευή της γέφυρας ο Ρωμαίος ιστορικός Δίων Κάσσιος (περίπου 155-235) παρέχει τις εξής πολύτιμες πληροφορίες (68,13): «... Είκοσι βάθρα εκ λίθων τεσσάρων ποδών, με ύψος εκατόν πενήντα ποδών, πλην των θεμελίων, και πλάτος εξήντα, απέχοντα απ' αλλήλων εκατόν εβδομήντα πόδες, συνεδέοντο με τόξα. Πώς να θαυμάσει κανείς την δαπάνη; Πως τον τρόπο της κατασκευής σε τόσο βαθύ ποταμό, σε ύδατα δινώδη και πυθμένα λασπερό; Δεν ήταν δε δυνατόν (στον Τραϊανό) κάπου να εκτρέψει το ρεύμα ... Τούτο ιδιαιτέρως δυσκόλεψε την κατασκευή. Το έργο ... δεν είναι πλέον χρήσιμο. Τα βάθρα στέκουν χωρίς την επ' αυτών οδό, ως εάν έγιναν μόνον για να δείχνουν ότι τίποτα δεν είναι αδύνατον για την ανθρώπινη φύση. Ο Τραϊανός φοβηθείς μήπως ποτέ παγώσει ο ποταμός και οι εκεί Ρωμαίοι υποστούν επίθεση, εποίησε την γέφυραν προς διευκόλυνση της διαβάσεως αυτών. Ο Αδριανός, αντιθέτως, φοβηθείς μήπως οι βάρβαροι υπερισχύοντες των φρουρών αποκτήσουν ευκολότερη πρόσβαση στην Μυσίαν, διέλυσε την επί των βάθρων κατασκευήν...».

Είναι πιθανόν ότι κατά τον τρίτο αιώνα η γέφυρα επαναλειτούργησε, όμως επί Αυρηλιανού (271) ο ρωμαϊκός στρατός αποσύρθηκε από τη Δακία. Ωστόσο, αυτό δεν ήταν το τέλος των ρωμαϊκών έργων στο Δούναβη. Τριακόσια περίπου χιλιόμετρα κατάντη (στην σημερινή Corabia) και 57 έτη αργότερα, θα κτισθεί μια άλλη γέφυρα, παρόμοιας μεικτής κατασκευής, κατ' εντολήν του Μεγάλου Κωνσταντίνου. Η νέα αυτή γέφυρα, με διπλάσιο και πλέον μήκος (~2440μ.), θα μείνει στην ιστορία ως η μακρότερη γέφυρα του αρχαίου κόσμου και μια από τις μακρότερες έως σήμερα². Ας σημειωθεί ότι, αν υπήρχε ακόμη, θα υπερέβαινε το ανηρημένο μέρος της γέφυρας Ρίου - Αντιρρίου κατά 200μ.! Ωστόσο ήταν πολύ ελαφρότερη της γέφυρας του Τραϊανού και τα ανοίγματα των τόξων της ήταν μικρότερα. Έτσι η Ιστορία εξακολουθεί να αποδίδει τον ύψιστο τίτλο στην κατά 224 έτη προηγηθείσα γέφυρα του Τραϊανού, για την οποία έως σήμερα ειδικοί και μη έχουν τον ίδιο με τον Δίωνα Κάσιο θαυμασμό.

---

2 D. Tudor, *Podurile romane de la Dunărea de Jos*, Βουκουρέστι, 1971.

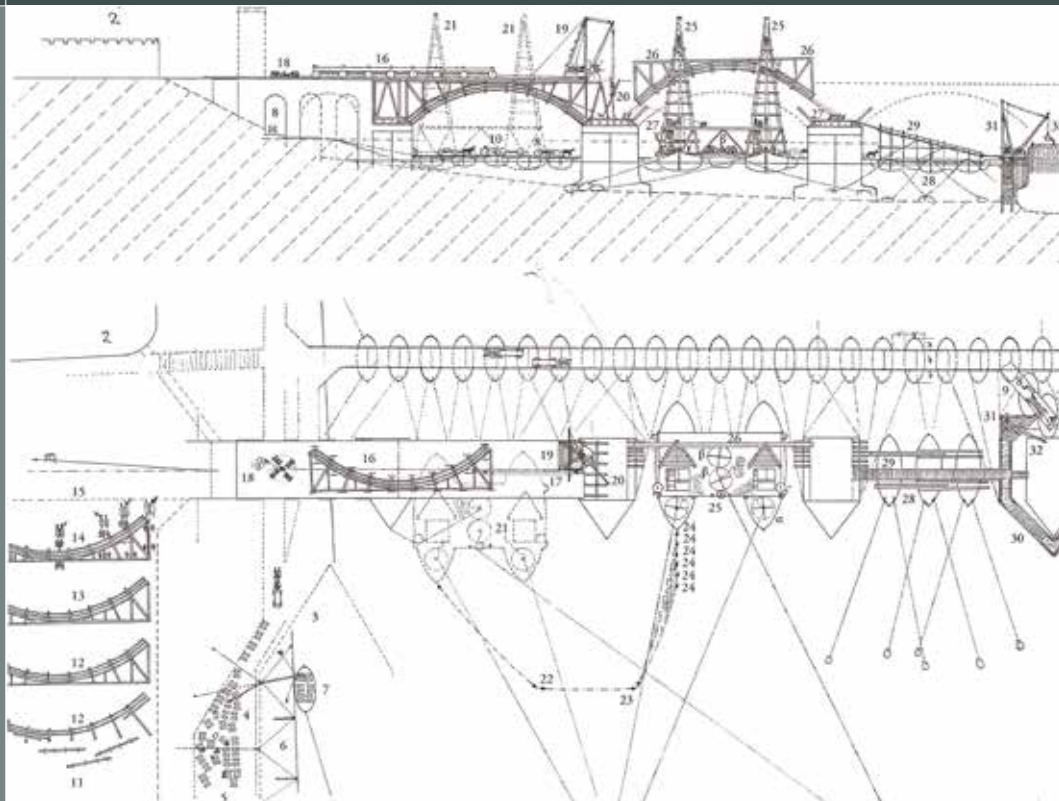
O. Toropu, «Noi contribuții privitoare la Podul lui Constantin cel Mare de peste Dunăre», στο : *Analele Universității din Craiova. Seria Istorie, Geografie, Filologie*, I (1972), p. 20-32.

Ήδη, λοιπόν, κατά τον 12ο αιώνα ο βυζαντινός γραμματικός Ιωάννης Τζέτζης, ο οποίος είχε ακόμη πρόσβαση σε βιβλία που αργότερα χάθηκαν, αναφέρεται στην κατασκευή των βάθρων με τη μέθοδο των κιβωτίων, των οποίων δίνει και τις διαστάσεις³: 120x80 πόδες. Η μέθοδος αυτή έγκειται στην κατασκευή ισχυρού, κατά το δυνατόν στεγανού, φράγματος γύρω από την αναγκαία για το θεμέλιο θέση. Την κατασκευή ακολουθεί συνεχής άντληση ύδατος με μηχανές κινούμενες από τον ίδιο τον ποταμό, και τέλος εκσκαφή ορυγμάτων θεμελιώσεως, ή βελτίωση του εδάφους θεμελιώσεως με μόνιμη πυκνή πασσαλέμπηξη. Στη χειρότερη και πιθανότερη περίπτωση της αδυναμίας ικανοποιητικής εκτροπής του ποταμού, θα έπρεπε μόνη η μέθοδος των κιβωτίων να έχει εξασφαλίσει την κανονική θεμελίωση. Ωστόσο (Εικ. 4), λόγω του μεγάλου βάθους του ποταμού, η μέθοδος θα ήταν δυνατόν να εφαρμοσθεί ευκολότερα στα αβαθέστερα μέρη, ίσως έως βάθους 20 ποδών, ενώ για τα βαθύτερα θα ήταν δυνατή η μέθοδος του πλωτού βυθιζόμενου κιβωτίου, την οποία είχε υποθέσει ήδη πριν από τρεις αιώνες ο κόμης Luigi Ferdinando Marsigli, στρατιωτικός, δεινός επιστήμων και συγγραφέας του περί Δουνάβεως μνημειακού εξάτομου έργου⁴. Ένα τέτοιο κιβώτιο, διαστάσεων 120x80 ή έστω 100x60 ποδών, αποτελούμενο από ισχυρότατα τοιχώματα και από ένα πυκνό σύστημα οριζοντίων αντώσεων κατά μήκος και κατά πλάτος σε διάφορα ύψη, θα ήταν δυνατόν (όπως π.χ. στο έργο Ρίου - Αντιρρίου), μετά τη ρυμούλκηση του στον τόπο του έργου, να πληρώνεται με χυτεύμενο λιθόδεμα, ώστε να βυθίζεται και τελικώς να εδράζεται στον πυθμένα, ο οποίος ενδεχομένως θα ήταν δυνατόν να έχει προηγουμένως ξεσθεί χονδρικώς με μηχανικά μέσα προσαρμοσμένα σε ειδική φορτηγίδα. Ακολούθως, μετά την πήξη της ύλης εκάστου θεμελίου, θα ήταν δυνατή επί του μέσου αυτού η δόμηση της βάσεως του βάθρου με εξωτερική λιθοδομή και έσω αυτής ισχυρό χυτό λιθόδεμα, ενώ ταυτοχρόνως θα έπρεπε να συνεχίζεται η άντληση εισδόντων υδάτων. Η έμπηξη των εκ δρυός γιγάντιων πασσάλων (τεμάχια των οποίων φυλάσσονται στο τοπικό μουσείο), θα ήταν δυνατή μέσω πλωτής εξέδρας (εκ συζευγμένων φορτηγίδων) εξοπλισμένης με ικρίωμα-οδηγό πτώσεως και ανυψώσεως λίθινης σφύρας οκτακοσίων ή χιλίων λιβρών. Κάθε πασσαλοκιβώτιο, σχηματιζόμενο από διπλό περιμετρικό πασσαλότοιχο μήκους 400 ποδών, θα απαιτούσε σχεδόν δύο χιλιάδες δένδρα με λίαν ευθυτενή και ισχυρό κορμό, ως και μέγα πλήθος συνδετικών δοκών και σιδηρών

---

3 Χιλιάδ. II, 92-94: «...κιβώτιον τεκτήναντα προς προθεμελιώσεις μήκους ποδών μεν εκατόν και είκοσιν συν τούταις εις πλάτος δε ογδοήκοντα...»

4 *Danubius Pannonico-Mysicus*, Χάγη, 1724, τόμος 2.

Εικ. 4. Γέφυρα του Τραϊανού στο Δούναβη (102-105 μ.Χ.). Αναπαράσταση σταδίων του έργου σε κάτοψη και δυτική όψη. Διακρίνονται: βοηθητική πλωτή γέφυρα, πασσαλότοιχοι εγκιβωτισμού εργασιών θεμελίωσης, εργασίες θεμελίωσης και λιθοδομών σε διάφορα στάδια, διάφοροι πλωτοί και άλλοι γερανοί, άγκυρες ελέγχου της θέσεως των πλωτών κατασκευών, εργασίες συναρμολόγησης, μετακίνησης, ανύψωσης και τοποθέτησης τοξωτών δικτυωμάτων κ.α.

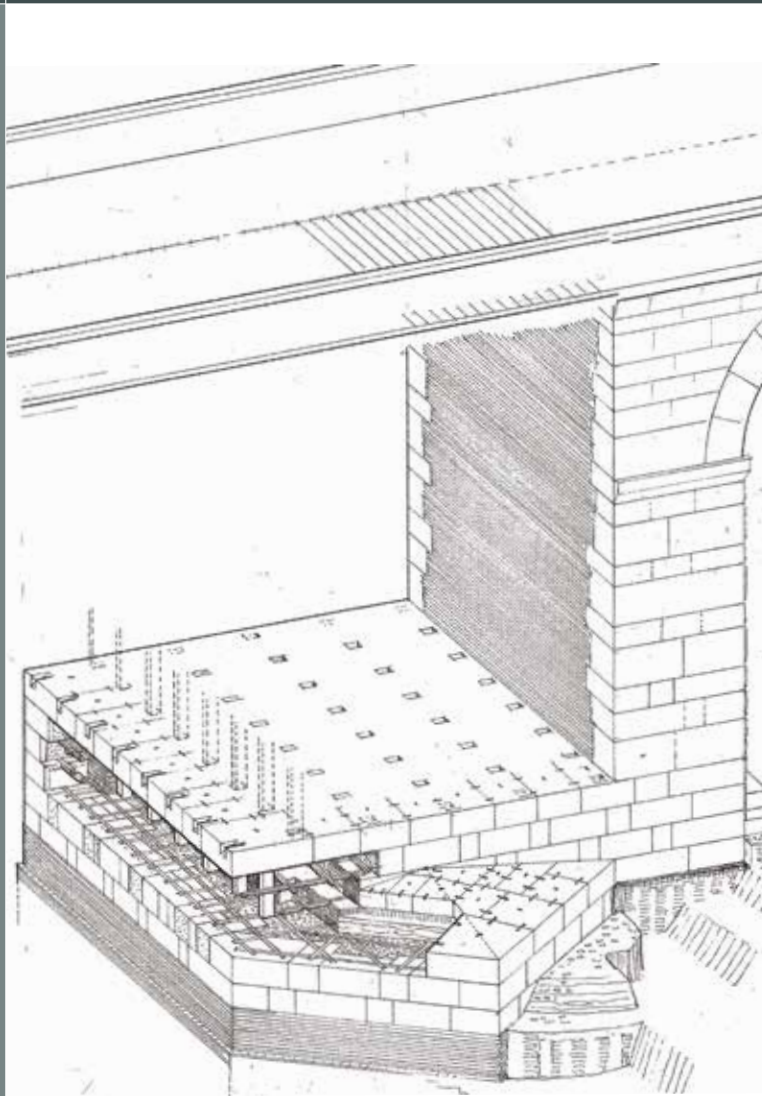
αγκίστρων. Τριπλάσια ποσότητα ξυλείας θα ήταν αναγκαία για κάθε κιβώτιο που θα έπρεπε να είναι πλωτό. Η ναυπήγηση των πλωτών κιβωτίων θα ήταν δυνατή σε ναυπηγείο επί της δεξιάς (νότιας) όχθης, σε μια ομαλή τοποθεσία στα δυτικά του εργοταξίου. Για τη θεμελίωση και τη βάση των βάθρων θα έπρεπε να χυτευθούν σχεδόν εκατό χιλιάδες κυβικά μέτρα λιθοδέματος.

Η παλαι ποτέ δομή των βάθρων είναι καλά γνωστή, επειδή, όταν το 1909 για διευκόλυνση της ναυσιπλοΐας, δύο από αυτά, κείμενα εγγύτερα στη βόρεια όχθη, ανατινάχθηκαν με ικανή ποσότητα εκρηκτικών, πάμπολλοι ογκωδέστατοι λίθοι τους ανασύρθηκαν από τον ποταμό και φυλάχθηκαν. Οι λίθοι αυτοί, τώρα πια στο μουσείο του Turnu Severin, δείχνουν τον τρόπο πλοκής και τον τρόπο σύνδεσης με σιδηρούς συνδέσμους (Εικ. 5). Δείχνουν επίσης τη διάταξη τεράστιων επάλληλων δρύινων εσχάρων, που ήσαν ενσωματωμένες στη δομή των βάθρων. Πλείστα ογκώδη τεμάχια αυτών των εσχάρων, που είχαν επίσης συλλεγεί μετά την ανατίναξη, χρησιμοποιήθηκαν αργότερα για παραγωγή κουμπιών και κυρίως επίπλων. Πολλά παλιά έπιπλα στα σπίτια της γραφικής ρουμανικής πόλεως πρέπει να είναι από ξύλο δέντρων που υλοτομήθηκαν προ δύο σχεδόν χιλιετιών για τη γεφύρα!

Με τα ανωτέρω και με τη βοήθεια των κάπως σωζόμενων ακραίων βάθρων της, η γέφυρα αναπαρίσταται με ικανοποιητική ακρίβεια: Το πλάτος της ασφαλώς έφθανε τα 12 ή 13μ., ενώ το ύψος της δεν πρέπει να υπερέβαινε το ύψος των πρανών στα δύο άκρα της, δηλ. τα 18-20 μέτρα από τη μέση στάθμη του ποταμού. Επομένως, η αναφορά 170 ποδών από τον Δίωνα, εάν δεν είναι απλώς λανθασμένη, θα μπορούσε να στηρίξει την εξής θεωρία: «...το ύψος της γέφυρας αυξανόταν από τα άκρα προς το μέσον, όπου επί πλέον έπρεπε να στέκει και ένας πυργοειδής λίθινος πυλών...» (Sima Gusić, 1996)⁵. Όμως, πλοία με κατάρτια τόσο υψηλά, ώστε να απαιτούν μια τέτοια υπερύψωση δεν είναι πιθανά, ενώ η ύπαρξη πυλώνων στα άκρα της γέφυρας (ανάγλυφη παράσταση στον Κίονα του Τραϊανού) μειώνει την πιθανότητα ύπαρξης και μεσαίου πυλώνα.

Κατά τη διάρκεια του έργου, ήδη από τη φάση οικοδόμησης των δύο φρουρίων, θα ήταν απαραίτητη μια εργοταξιακή γέφυρα (Εικ. 4), κατάλληλη για πεζούς και μεγάλα κάρρα, αποτελούμενη από εκατό περίπου καλώς αγκυρωμένες φορτηγίδες, μεγάλες δοκούς και χοντρά μαδέρια. Άλλες φορτηγίδες θα ήσαν αναγκαίες για μεταφορά υλικών, ενώ συζευγμένες φορτηγίδες θα έφεραν μηχανές εμπήξεως πασσάλων, διάφορους

⁵ «Traian's Bridge - A Contribution Towards its Reconstruction», στο: *Roman Limes on the Middle and Lower Danube* (επιμέλ. P. Petrović), Βελιγράδι 1996.

Εικ. 5. Γέφυρα του Τραϊανού στο Δούναβη (102-105 μ.Χ.). Ανατομική αναπαράσταση του ακραίου βάθρου των μεγάλων τόξων, με έμφαση στη σχέση λαξευτής λιθοδομής, χυτής λιθοδομής, σιδηρών συνδέσεων και δρύινων εσχάρων.

τύπους γερανών κ.α. Για την ακριβή εκτέλεση κινήσεων σε τόσο ορμητικά νερά, τα πλωτά μέσα θα έπρεπε να διαθέτουν ικανές άγκυρες, ανθεκτικούς κάβους και ισχυρά βαρούλκα. Για την ανέγερση των μεσοβάθρων, έως ύψους 8μ. από τη στάθμη του ποταμού, με τη βοήθεια πλωτών γερανών (γερανοί σε φορτηγίδες) θα πρέπει να χρησιμοποιήθηκαν 40.000 κυβικά μέτρα λίθων και λιθοδέματος και πλέον των 200.000 συμπαγών οπτοπλίνθων.

Η εργασία κοπής, χονδρικής ετοιμασίας και μεταφοράς ξυλείας στο εργοτάξιο θα έπρεπε να είχε αρχίσει από την πρώτη ημέρα του έργου, κατ' αρχάς για την πλωτή γέφυρα, ακολούθως για πασσαλώσεις και πλωτά κιβώτια και καταληκτικώς για τα τεράστια τοξωτά ζευκτά. Η μεταφορά της ξυλείας από τα βουνά των Σιδηρών Πυλών του Δουνάβεως θα ήταν δυνατή δια πλεύσεως (διάρκεια μισής ημέρας). Ακολούθως η αναβίβαση της ξυλείας στο χώρο του εργοταξίου, ~20μ. ψηλότερα από τον ποταμό θα ήταν δυνατή με τροχοφόρους άξονες και έναν όχι αμελητέο αριθμό ελκτικών ζώων.

Η τέλεια προκατασκευή των ξύλινων τοξωτών ζευκτών και των λοιπών μερών στο εργοτάξιο θα έπρεπε να εκτελείται από άριστους ξυλοτέκτονες και από στρατιά εργατών, με χρήση πλήθους ανυψωτικών μηχανών, μηχανών πίσεως και μεγάλων τρυπανιών. Τα τοξωτά ζευκτά θα έπρεπε να συναρμολογούνται πλήρως σε θέση κατακλίσεως, ως γιγάντια κατασκευάσματα μήκους ~45μ. και πλάτους 12μ. Το πλάτος αυτό, ασφαλώς όχι τυχαία, σχετίζεται με εκείνο της γέφυρας. Το τελευταίο πρέπει να επέτρεπε την επί των έτοιμων τμημάτων του καταστρώματος προώθηση των προκατασκευασμένων τοξωτών ζευκτών (έκαστο βάρους 40 τόνων) προς το μέρος τοποθέτησής τους. Σε κάθε άνοιγμα της γέφυρας αντιστοιχούσαν έξι τέτοια παράλληλα τοποθετημένα ζευκτά, πάνω στα οποία έβαιναν ανά μικρά τακτά διαστήματα ισχυρές εγκάρσιες δοκοί, διατομής τετραγωνικού ποδός, οι οποίες αφ' ενός συνένδεαν τα ζευκτά σε μια στερεότατη ενότητα, περιέχουσα και ικανό αριθμό χιαστί τοποθετημένων δοκίδων («αντιανέμια»), αφ' ετέρου έφεραν τα βαρύτατα μαδέρια του καταστρώματος (πάχος έως μισό πόδι).

Κύριο μέσον ανύψωσης και τοποθέτησης των προκατασκευασμένων ζευκτών θα ήταν ένας γερανός με δύο δίσκελους γερανοβραχίονες, ύψους σαράντα σχεδόν μέτρων και ικανότητας 50 τόνων (!), εγκατεστημένος επί ζεύγους φορτηγίδων ολικού εκτοπίσματος 250 τόνων (ενδεικτικώς αναφέρεται ότι ο Απολλόδωρος, όταν μετά από αυτό το έργο σχεδίασε και εκτέλεσε ειρηνικά έργα στη Ρώμη, μεταξύ άλλων τοποθέτησε το βάρους ~50 τόνων κιονόκρानο του Κίονος του Τραϊανού, σε ύψος σχεδόν 40μ.).

Στο Δούναβη, προς συντόμευση του χρόνου (δύο φορές ταχύτερα από όσο στη γέφυρα Ρίου - Αντιρρίου), το έργο έπρεπε να προοδεύει ταυτοχρόνως από τα δύο άκρα προς το μέσον, με δύο πλωτούς γεραμούς, δύο εργοτάξια, δύο πλατείες προκατασκευής, κ.ο.κ. Με την περάτωση του καταστρώματος και στερέωση των ισχυρών ξύλινων στηθαίων, η μορφή των οποίων είναι χάρις στην αρχαία απεικόνιση καλώς γνωστή (στήλοι, κουπαστή και χιαστί διασταυρούμενα ξύλα), ό,τι θα απέμενε να γίνει θα ήταν η απομάκρυνση βοηθητικών κατασκευών, συμπεριλαμβανομένης της πλωτής εργοταξιακής γέφυρας.

Η ειδική ολόλιθη δομή των ακραίων τμημάτων της γέφυρας (Εικ. 3-5), αφ' ενός εξασφάλιζε την πρόσθετη στερεότητα αυτών για την άνετη αντιστάθμιση των ακραίων ωθήσεων, αφ' ετέρου εμπόδιζε τον από ξηράς εμπρησμό της.

Τα ισχυρά φρούρια, έκαστον εκτάσεως 20 σχεδόν στρεμμάτων, οι ισχυροί λίθινοι πυλώνες σε αμφοτέρα τα άκρα της γέφυρας, ως και οι σκοπιές καθ' όλο το μήκος της, δεν θα άφηναν καμιά δυνατότητα προσβολής από εχθρικές δυνάμεις, εφ' όσον χρόνο η Ρώμη θα επέμενε στο στρατιωτικοπολιτικό έλεγχο της περιοχής.

Σήμερα, τα σωζόμενα μέρη της γέφυρας, θεμέλια των μεσοβάθρων, λείψανα των ακροβάθρων και ερείπια των φρουρίων, ως πολύτιμοι μάρτυρες του ρωμαϊκού επιτεύγματος, αποτελούν προστατευόμενο μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς, ενώ στο τοπικό μουσείο («Μουσείο των Σιδηρών Πυλών»), εκτίθενται λίθινα και ξύλινα δομικά στοιχεία της, ως και ένα λίαν λεπτομερές ομοίωμά της, εκτελεσμένο κυρίως βάσει των μελετών και των σχεδίων του Edgar Dupertrex (1906).

Βιβλιογραφία

D. Tudor, «Le pont de Trajan à Drobeta-Turnu Severin», στο: *Les ponts romains du Bas-Danube, Bibliotheca Historica Romaniae Études*, τόμ. 51, Βουκουρέστι, 1974, 47-134.

F. E.Griggs, (2007), «Trajan's Bridge: The World's First Long-Span Wooden Bridge», στο: *Civil Engineering Practice* **22** (1): 19-50.

W. Gauer, Untersuchungen zur Trajanssäule, Βερολίνο 1977, 16, 24, πίν. 5.

Μ. Κορρές, Η στέγη του Ηρωδείου και άλλες γιγάντιες γεφυρώσεις, Αθήνα 2014, 164-177 (Γέφυρα του Τραϊανού στον Δούναβη)

Παρουσίαση του φοιτητικού διαγωνισμού στο Τμήμα Αρχιτεκτονικής

Απονομή του ετήσιου βραβείου αρχιτεκτονικής εις μνήμην Γεώργιου Παρασκευαΐδη, ως ταξιδιωτική υποτροφία, από τον Πρόεδρο του Τμήματος Αρχιτεκτονικής, Αναπληρωτή Καθηγητή Χρίστο Χατζηχρίστο

Ο Αναπληρωτής Καθηγητής Χρίστος Χατζηχρίστος, Πρόεδρος του Τμήματος Αρχιτεκτονικής

Η ΑΠΟΝΟΜΗ ΤΟΥ ΒΡΑΒΕΙΟΥ

Το βραβείο εις μνήμην Γεώργιου Παρασκευαΐδη απονέμεται, όπως και πέρυσι, ως ταξιδιωτική υποτροφία. Με τη γενναιοδωρία της οικογένειας Παρασκευαΐδη οι υποτροφίες φέτος είναι δύο.

Με ένα ερευνητικό-εκπαιδευτικό ταξίδι στο εξωτερικό και με την τριβή με διαφορετικές κουλτούρες, δίδεται η ευκαιρία στους φοιτητές μας να εμπλουτίσουν τις αναφορές τους και να διευρύνουν τον τρόπο σκέψης τους. Είμαστε λοιπόν ιδιαίτερα ευγνώμονες ως Τμήμα Αρχιτεκτονικής στην οικογένεια Παρασκευαΐδη, διότι με το βραβείο στη μνήμην Γεώργιου Παρασκευαΐδη, προσφέρεται μια σημαντική τέτοια δυνατότητα στους φοιτητές μας.

Τα κριτήρια αξιολόγησης των προτάσεων ήταν τα ακόλουθα:

- η ακαδημαϊκή επίδοση,
- η ερευνητική ποιότητα της πρότασης και
- οι πιθανότητες επιτυχούς υλοποίησης της πρότασης με βάση ρεαλιστικά χρονικά και οικονομικά δεδομένα.

Οι προτάσεις αξιολογήθηκαν από Ειδική Επιτροπή του Τμήματος, και ευχαριστώ τα μέλη της επιτροπής, τους συναδέλφους Παναγιώτα Πύλα, Νάντια Χαραλάμπους και Ανδρέα Σαββίδη.

Τα βραβεία εις μνήμη Γεώργιου Παρασκευαΐδη απονεμήθηκαν στους Ηρακλή Νίκο Παπαηρακλέους και Αντιγόνη Χρυσοστόμου, τεταρτοετείς φοιτητές του Τμήματος Αρχιτεκτονικής του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Η πρόταση του Ηρακλή Παπαηρακλέους θέλει να συγκρίνει αστικά περιβάλλοντα «υψηλών» και «χαμηλών» ταχυτήτων. Εισηγείται να μελετήσει μια πόλη που χαρακτηρίζεται από συμφόρηση και υπερπυκνότητα (όπως η Νέα Υόρκη) και να συγκρίνει τα ευρήματά του με τα δεδομένα της μικρής πόλης, της Κίρουνα στη Βόρεια Σουηδία, η οποία δέχεται μια δραματική αστική μεταμόρφωση, αφού ολόκληρη η πόλη θα μετακινηθεί δυο μίλια ανατολικά. Ο φοιτητής έχει ορίσει τοπικούς φορείς με τους οποίους θα έρθει σε επαφή, και σκιαγραφεί τρόπους με τους οποίους η εμπειρία θα τροφοδοτήσει τις σπουδές και την καριέρα του.

Η πρόταση της Αντιγόνης Χρυσοστόμου εισηγείται να ακολουθήσει το οδοιπορικό του Καμίνο Ντε Σαντιάγο Ντε Κομποστέλλα, που αποτελεί παράδοση στην Ευρώπη ήδη από τα μεσαιωνικά χρόνια. Μέσα

*Στους Ηρακλή Νίκο
Παπαηρακλέους και Αντιγόνη
Χρυσοστόμου τα βραβεία
αρχιτεκτονικής εις μνήμην
Γεώργιου Παρασκευαΐδη
ως ταξιδιωτική υποτροφία*

*Τα βραβεία απένειμαν ο Καθηγητής
Κωνσταντίνος Χριστοφίδης και
η κα Λεώνη Μαυρονικόλα -
Παρασκευαΐδου. Το βραβείο του
Ηρακλή Παπαηρακλέους παρέλαβε
η μητέρα του κα Καλλιόπη
Τριανταφυλλίδου*

*Το βραβείο της Αντιγόνης
Χρυσοστόμου παρέλαβε ο πατέρας
της Βάσος Χρυσοστόμου.
Τόσο η Αντιγόνη, όσο και
ο Ηρακλής απουσίαζαν στο
εξωτερικό στο πλαίσιο του
προγράμματος Erasmus.*

σε ένα οδοιπορικό 778 χιλιομέτρων, σχεδιασμένο για 26 ημερών περπάτημα, η φοιτήτρια θα αναστοχαστεί το αρχιτεκτονικό παρελθόν -και- παρόν μαζί με το ευρύτερο κοινωνικό γίγνεσθαι μιας διαδρομής από την πόλη Ρόνσεσβαλλς της Ισπανίας διαμέσου της Γαλλίας μέχρι το Σαντιάγο, περιγράφοντας συγκεκριμένα οφέλη που αναμένει να έχει για τις αρχιτεκτονικές σπουδές της.

Τα μέλη της Συμβουλευτικής Επιτροπής με μέλη του ακαδημαϊκού προσωπικού του Τμήματος Αρχιτεκτονικής. Από αριστερά, ο Ανδρέας Σαββίδης, Αιμίλιος Μιχαήλ, Θεοχάρης Δαβίδ, Βύρων Μικελλίδης, Λεώνη Μαυρονικόλα Παρασκευαΐδου, Κωνσταντίνος Χριστοφίδης, Νίκος Πολυδωρίδης, Παναγιώτα Πύλα, Μάριος Φωκάς, Χρίστος Χατζηχρίστος και Μαρία Φιλοκύπρου

Ο Καθηγητής Κωνσταντίνος Χριστοφίδης Πρύτανης, ο Καθηγητής Θεοχάρης Δαβίδ, Πρόεδρος της Συμβουλευτικής Επιτροπής του Τμήματος Αρχιτεκτονικής και κ. Μάνθος Μαυρομμάτης, Πρόεδρος του Συμβουλίου του Πανεπιστημίου Κύπρου

ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΙΜΗΣ ΣΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ

Το Πανεπιστήμιο Κύπρου αποφάσισε να τιμήσει, στο πλαίσιο της τέταρτης ετήσιας διάλεξης εις μνήμην Γεώργιου Παρασκευαΐδη, τα μέλη της Συμβουλευτικής Επιτροπής του Τμήματος Αρχιτεκτονικής για την πολύτιμη και πολύπλευρη συνεισφορά τους στη σύσταση, στελέχωση, λειτουργία, ανάπτυξη και αυτονόμηση του Τμήματος Αρχιτεκτονικής του Πανεπιστημίου Κύπρου. Πέντε έμπειροι ακαδημαϊκοί εργάστηκαν με ενθουσιασμό, αλλά και με έντονο το αίσθημα της ευθύνης, για το έργο το οποίο επιτελούσαν, κάτι που κατάφεραν να μεταδώσουν και σε εμάς, τα μέλη του διδακτικού προσωπικού του Τμήματος.

Πρόκειται για τους:

- Καθηγητή Θεοχάρη Δαβίδ, Πρόεδρο της Συμβουλευτικής Επιτροπής, Ινστιτούτο Pratt, ΗΠΑ
- Καθηγητή Pierre Von Meiss, École Polytechnique Fédérale de Lausanne, Ελβετία
- Καθηγητή Βύρων Μικελλίδη, Πανεπιστήμιο Brookes, Οξφόρδη, Ηνωμένο Βασίλειο
- Καθηγητή Νίκο Πολυδωρίδη, Πανεπιστήμιο Πάτρας, Ελλάδα και
- Καθηγητή Daniel Shefer, Technion, Ισραήλ

Ευχαριστούμε θερμά τα μέλη της Συμβουλευτικής Επιτροπής για την εδώ παρουσία τους, καθώς επίσης και τα μέλη τα οποία δεν κατέστη δυνατόν να δώσουν το παρόν τους.

Θα ήταν όμως παράλειψη να μην ευχαριστήσουμε και άλλους για τη δική τους συμβολή στο κτίσιμο του Τμήματος Αρχιτεκτονικής, όπως τον Καθηγητή Πάνο Παπαναστασίου, που διετέλεσε προεδρεύων του προγράμματος την περίοδο 2004-2006, τον Καθηγητή Ανδρέα Αλεξάνδρου, τον πρώτο κοσμήτορα της Πολυτεχνικής Σχολής και τον συνάδελφο Αναπληρωτή Καθηγητή Μάριο Φωκά, ο οποίος διετέλεσε προεδρεύων από το 2006 μέχρι το 2013.

Συνεντεύξη Καθηγητή Μανόλη Κορρέ

στο περιοδικό “Συνθέσεις”

της Μαρίας Παναγιώτου, Νοέμβριος 2015, τεύχος 220

Ο Καθηγητής Μανόλης Κορρές. Στιγμιότυπο από τη διάλεξη

Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΗΘΟΣ, ΟΧΙ ΦΙΓΟΥΡΑ

«Όλοι μιλάνε για τη δημοκρατία του Παρθενώνα, όμως πολύ λίγοι την έχουν καταλάβει, διαφορετικά δε θα είχαμε τέτοια διαφθορά στην Ελλάδα», λέει ο καθηγητής στο Πολυτεχνείο Μανόλης Κορρές, ο άνθρωπος που για μια εικοσαετία είχε την ευθύνη των έργων συντήρησης της Ακρόπολης. Μιλήσαμε μαζί του με αφορμή τη διάλεξη του στο Πανεπιστήμιο Κύπρου, στο πλαίσιο της ετήσιας διοργάνωσης στη μνήμη του Γ. Παρασκευαΐδη.»

Σπουδάσατε αρχιτεκτονική, ωστόσο επιλέξατε να ασχοληθείτε με τη συντήρηση αρχαίων μνημείων. Τι σας οδήγησε σ' αυτόν το χώρο;

Ήμουν αριστούχος απόφοιτος του Πολυτεχνείου της Αθήνας, με πολλές ευκαιρίες να δουλέψω στις επιχειρήσεις οικοδομών, όταν μου ζητήθηκε να βοηθήσω σε θέματα αρχαίων μνημείων. Μου άρεσε η ιστορία και οι φυσικές συνθήκες της εργασίας, στην εξοχή. Στην πόλη, η δουλειά στις οικοδομές άφηνε χρήματα τότε, αλλά αυτή την ομορφιά δεν την περιλάμβανε. Ζούσα κοντά στους αρχαιολόγους με λιγοστά μέσα και είχα έναν πνευματικό ορίζοντα που με συνάρπαζε. Εκείνους ήθελα να φτάσω και όχι ένα φτασμένο συνάδελφο.

Πότε αναλάβατε τα έργα στην Ακρόπολη;

Μου ζητήθηκε το 1975. Αρχίσαμε τις εργασίες συντήρησης το 1983 και επί σχεδόν 20 χρόνια ήμουν ο υπεύθυνος του έργου. Δυο χρόνια πριν αρχίσει το έργο του Παρθενώνα ετοίμαζα τη μελέτη σε ένα γραφείο του Υπουργείου Πολιτισμού. Από εκεί σχολάγαμε το μεσημέρι και εγώ πήγαινα στην Ακρόπολη και έκανα έναν δεύτερο κύκλο εργασίας όλο το απόγευμα, όσο είχε φως. Το 1983 η μελέτη ήταν έτοιμη. Με βοήθησε πολύ ο καθηγητής Χαράλαμπος Μπούρας, ο οποίος συνέγραψε σπουδαία κεφάλαια της μελέτης μαζί με τα δικά μου κεφάλαια. Είναι μια ολόκληρη ζωή, τέσσερις δεκαετίες και πλέον, μια συνεχής προσπάθεια έρευνας και φροντίδας των αρχαίων μνημείων.

Το όνομά σας έχει συνδεθεί με την αναστήλωση του Παρθενώνα. Ποιες ιδιαίτερες στιγμές θυμάστε;

Είναι πολλές αυτές οι στιγμές. Κάποτε, στο εσωτερικό του αετώματος στην ανατολική πλευρά, ανακαλύψαμε λίθους οι οποίοι στην αθέατη πλευρά τους είχαν ονόματα γραμμένα πρόχειρα, με χρωστική ύλη. Είχαν κάτι πολύ συγκινητικό, διότι ήταν από τα χέρια των αρχαίων οικοδόμων του Παρθενώνα. Είχαν γραφτεί περίπου το 439 π.Χ. και είχαν μείνει αθέατα. Κάναμε και ανακαλύψεις που δεν τις έφερε

Η κα Θέλμα Παρασκευαΐδου, σύζυγος του Γεώργιου Παρασκευαΐδη

η τύχη, αλλά σχεδιασμένη ερευνητική προσπάθεια, που συνέβαλαν στη μελέτη των μνημείων και στη διόρθωση παλιών σφαλμάτων.

Αλήθεια, τι είναι αυτό που κάνει τον Παρθενώνα αιώνιο;

Η σπάνια τελειότητα, η οποία έχει σχέση με τις αξίες και τους στόχους εκείνων που τον έκτισαν: Το ύψος του ελληνικού πολιτισμού και το δυναμισμό της οικονομίας της εποχής, ένας ιδανικός συνδυασμός υλικών, πολιτικών και επιστημονικών συνθηκών. Όλα αυτά έχουν αποτυπωθεί σ' αυτό το κτίριο, το οποίο είναι απλό, αλλά με κρυστάλλινη καθαρότητα γραμμών, αν το συγκρίνει κανείς με θρησκευτικά κτίσματα άλλων εποχών, υπερφορτωμένα με διακοσμητικά στοιχεία.

Το αντιλαμβάνεται εύκολα αυτό ο επισκέπτης;

Δεν είναι εύκολο. Είναι ένα έργο τραυματισμένο, ερειπωμένο, μόνο σε κάποιες προστατευμένες περιοχές μπορείς να δεις επιφάνειες που δεν έχουν καταστραφεί από πυρκαγιές και βομβαρδισμούς. Οι αρμοί έχουν μια τόσο τέλεια εφαρμογή, που δεν πιστεύει άνθρωπος ότι αυτό ήταν τεχνικώς δυνατόν. Ολοκληρώθηκε σε οκτώ έτη μόνο, κάτι που προκάλεσε θαυμασμό. Στα χρόνια του Πλούταρχου ο Παρθενώνας ήταν 500 ετών και, όπως λέει, ήταν σαν να κτίστηκε χθες. Τα γλυπτά του ήταν τα περισσότερα που μπήκαν ποτέ σε ένα κτίριο, και τα καλύτερα. Το περιεχόμενο των παραστάσεων είναι εκπληκτικό. Ποτέ πριν και ποτέ μετά δεν τοποθέτησαν οι καλλιτέχνες κοινούς θνητούς μαζί με θεούς σε ένα θρησκευτικό κτίριο.

Έχει να κάνει με το πνεύμα της δημοκρατίας εκείνη την εποχή;

Με το πνεύμα της δημοκρατίας και τη διανοητική κατάσταση στην οποία είχαν φτάσει οι Αθηναίοι, ώστε να βλέπουν ακόμη και το θρησκευτικό κτίριο σαν ευκαιρία να διατυπώσουν τα ιδανικά της πολιτείας τους.

Εμπεριέχει δηλαδή την ιδέα της δημοκρατίας;

Ναι, αλλά όχι με τον χυδαίο τρόπο που ο κάθε απληροφόρητος υποψήφιος βουλευτής και άλλοι χρησιμοποιούν την έννοια σήμερα, σαν καραμέλα, επειδή κάποια στιγμή θα καταλήξει σαν το χρήμα που υποτιμάται λόγω κατάχρησης. Όλοι μιλάνε για τη δημοκρατία του Παρθενώνα, όμως πολύ λίγοι την έχουν καταλάβει, διαφορετικά δεν θα είχαμε τέτοια διαφθορά στην Ελλάδα.

Οι Καθηγητές Βύρων Μικελλίδης και Νίκος Πολυδαρίδης

Στις δυσκολίες, οι Έλληνες επικαλούνται συχνά τους σπουδαίους αρχαίους προγόνους τους. Πώς το σχολιάζετε;

Είναι κούφια λόγια και γελοιοποιείται όποιος επικαλείται σπουδαίους προγόνους για να καλύψει δικές του αποτυχίες. Σπουδαίους προγόνους δεν έχουμε μόνο στην Ελλάδα. Η κληρονομιά είναι παγκόσμια, δεν έχει στεγανά ούτε σύνορα και είναι συνεχής, από τον Όμηρο μέχρι σήμερα. Υπάρχουν άνθρωποι που παράγουν με τρόπο υποδειγματικό σε κάθε περιβάλλον. Αυτός που επιλέγει να τους έχει ως παράδειγμα πρέπει να το δείχνει έμπρακτα και όχι με διακηρύξεις. Εδώ υπάρχουν παιδιά που δε μπορούν να πάρουν παράδειγμα τους γονιούς τους. Μπορεί ένας γονιός να μην είναι ο Αρχιμήδης ή ο Νεύτων. Είναι άσημοι άνθρωποι, αλλά παραδείγματα οικογενειάρχη και βλέπεις τα παιδιά τους να έχουν γίνει παράσιτα και άνθρωποι ανεύθυνοι. Δεν είναι καν σε θέση να επαναλάβουν το παράδειγμα των γονιών τους.

Ο φημισμένος αρχιτέκτονας Λε Κορμπυζιέ έχει πει ότι «ο Παρθενώνας είναι μια μηχανή που βρυχάται». Τι εννοούσε;

Ο Λε Κορμπυζιέ ήταν ένας από τους εκπροσώπους του μοντερνισμού στην αρχιτεκτονική. Αποτελεί μέρος του γενικότερου φαινομένου της νεωτερικότητας που ξεκίνησε τον 19ο αιώνα και συντελέστηκε στις αρχές του 20ού. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο, ο Λε Κορμπυζιέ στράφηκε εναντίον του ακαδημαϊσμού, δηλαδή της συντηρητικής αντίληψης που επικρατούσε για τις τέχνες τον 19ο αιώνα.

Η κριτική του δηλαδή δεν ήταν ενάντια στον Παρθενώνα;

Ο Λε Κορμπυζιέ εναντιώνεται στα προϊόντα της παρερμηνείας του Παρθενώνα, όχι στον ίδιο τον Παρθενώνα. Αν ένα μνημείο είναι σπουδαίο, όλοι θέλουν να το έχουν ως αναφορά, και αυτό έκανε ο Λε Κορμπυζιέ. Με τη «μηχανή», ήθελε να δώσει έμφαση στη χρησιμότητα και τη λειτουργικότητα. Θεωρεί ότι κολακεύει τον Παρθενώνα όταν τον χαρακτηρίζει με ιδιότητες των μηχανών, δηλαδή συνέπεια ανάμεσα στο σκοπό για τον οποίο έγινε και στο τελικό αποτέλεσμα. Ήταν ένα επιχείρημα κατά της αρχιτεκτονικής του ύστερου 19ου αιώνα, η οποία επαναλαμβάνει τον εαυτό της με διακοσμητικά στοιχεία και συμβολισμούς που είχαν χάσει το νόημά τους.

Ποια κριτήρια πιστεύετε ότι πρέπει να πληροί ένα κτίριο για να πείτε σήμερα ότι έχει καλή αρχιτεκτονική;
Σήμερα οι κανόνες έχουν καταργηθεί, υπάρχει μεγάλη ελευθερία στις επιλογές του δημιουργού, αλλά η αρχιτεκτονική χρειάζεται ταλέντο, οικονομία και ήθος. Όταν κάνουν επίδειξη φιγουρατζήδες

Στιγμιότυπο από την εκδήλωση.

αρχιτέκτονες, το έργο τραβάει το μάτι του ανειδίκευτου, αλλά ο γνώστης βλέπει τι συμβαίνει. Αυτά είναι τα βασικά για μια καλή αρχιτεκτονική χωρίς πολλές υψηλές προθέσεις, αλλά για να υπερβεί ένα έργο αυτή τη βασική συνθήκη χρειάζονται κι άλλα στοιχεία, όπως η ιδιαίτερη ευαισθησία και έμπνευση του αρχιτέκτονα. Ο Τατάο Άντο είναι ένας τέτοιος αρχιτέκτονας με ευαισθησία, επίσης ο Καλατράβα είναι άνθρωπος με εκπληκτική αντίληψη κατασκευής και μορφής.

Στη διάλεξή σας στην Κύπρο μιλήσατε για τη γέφυρα στο Δούναβη. Τι ιδιαίτερο έχει;

Χτίστηκε στις αρχές του 2ου αιώνα από τον Απολλόδωρο, έναν Έλληνα αρχιτέκτονα από τη Δαμασκό που σχεδίασε πολλά κτίρια της Ρώμης επί Τραϊανού. Ολοκληρώθηκε σε 15 μήνες μόνο, γεφύρωσε το Δούναβη σε μήκος 1.130 μ., είχε 50 τόξα και πέτρινους πεσσούς. Ο ποταμός ήταν ορμητικός και χρειαζόταν υψηλή τεχνολογία για να κατασκευαστεί. Είναι ένα έργο συνδυασμού ευφυΐας, τόλμης, πλούτου και πολλών επιστημονικών γνώσεων.

Η αρχιτεκτονική προσελκύει σήμερα πολλούς νέους, παρόλο που θεωρείται κορεσμένο επάγγελμα.

Τι θα λέγατε σε ένα νέο που θέλει να σπουδάσει αρχιτεκτονική;

Είναι σημαντικό να σπουδάξει κάποιος αυτό που τον ενδιαφέρει πραγματικά και έχει και κλίση. Σήμερα, πολλοί νέοι έχουν ενδιαφέρον για την αρχιτεκτονική επειδή είναι ένα επάγγελμα με αίγλη, συναρπαστικό, έχει κοινωνική αναγνώριση. Πολλές φορές αυτός ο τρόπος είναι καταδικασμένος, γιατί συμβαίνει να τον ακολουθούν άνθρωποι που δεν έχουν κανένα ταλέντο. Μπορεί, βέβαια, να έχω λάθος, επειδή αρκετά συχνά σ' αυτό το επάγγελμα διαπρέπουν και άνθρωποι που δεν έχουν ικανότητες. Γιατί μπορεί κανείς απλώς και να μιμείται ή η επιτυχία να οφείλεται και σε δημόσιες σχέσεις και έναν κοινωνικό κύκλο.

Γενική Επιμέλεια/Συντονισμός: Μαρίνα Φραγκεσκίδου,
Λειτουργός, Γραφείο Πρύτανη,
Πανεπιστήμιο Κύπρου

Φωτογράφιση διάλεξης: Τάκης Λυκοτραφίτης
InColourArtZone™

Σχεδιασμός / Σελίδωση: T&E Polydorou Design Ltd

Εκτύπωση: Kailas Printers & Lithographers Ltd